

Tiia Rentola

Omahoitajuus lapsen kiintymyssuhteiden tukijana päiväkodissa

Opinnäytetyö

Kevät 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Tiia Rentola

Työn nimi: Omahoitajuus lapsen kiintymyssuhteiden tukijana päiväkodissa

Ohjaaja: Tiina Tiilikka

Vuosi: 2017 Sivumäärä: 74 Liitteiden lukumäärä: 4

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millaisin keinoin päiväkodin omahoitajat tukevat lapsen ja hänen vanhempiensa välistä kiintymyssuhdetta ja miten lapsen kiintymys vanhempiin näkyy päiväkodin arjessa. Halusin myös saada tietoa siitä, miten päiväkodin hoitajat omahoitajuuden näkevät ja miten omahoitajuutta voisi kehittää.

Tutkimusmenetelmänä minulla oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineiston keräsin haastattelemalla viittä omahoitajaa kahdessa eri päiväkodissa. Tutkimuksessa nousi esiin monia eri keinoja, kuinka tukea lapsia ja myös vanhempia turvallisen kiintymyssuhteen säilymisessä lapsen käydessä päivähoidossa. Suurin tarve tuelle koettiin olevan nimenomaan lapsen aloittaessa päiväkotia ja siksi monet tukemisen tavat kohdistuivat juuri päiväkodin aloitukseen.

Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi kotikäynnit ja tutustumiset päiväkotiin, turvalelut sekä kuvat perheestä. Tukemisen keinot kohdistuvat hoidon aloituksen lisäksi lapsen päivän pituuteen, hoidossa olemiseen ja sinne sopeutumiseen ja vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Opinnäytetyöhön tekemieni haastattelujen pohjalta vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö koettiin todella merkitykselliseksi lapsen turvallisuuden tunteen ja kiintymyssuhteen säilymisen kannalta. Omahoitajuutta pidettiin tärkeänä ja erittäin hyvänä tapana tukea vanhempia kasvatustyössä.

Kaiken kaikkiaan omahoitajuus koettiin toimivaksi ja hyväksi työmenetelmäksi päiväkodissa. Sen avulla niin lapsia kuin heidän vanhempiaan voidaan hyvin tukea turvallisen kiintymyssuhteen säilyttämisessä lapsen ollessa päivähoidossa. Omahoitajuuden kehittämisestä ja kiintymyssuhteiden paremmasta huomioinnista puhuttaessa, useimmiten esiin nousivat lapsiryhmien suuret koot, toimiva yhteistyö vanhempien kanssa sekä henkilökunnan riittävä määrä ja pätevyys.

Avainsanat: Kiintymyssuhteet, kasvatuskumppanuus, omahoitajuus, laadullinen tutkimus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialization: Bachelor of Social Services

Author: Tiia Rentola

Title of thesis: The Primary Nurse Supporting Attachment between a Child and Parents in Kindergarten

Supervisor: Tiina Tiilikka

Year: 2017 Number of pages: 74 Number of appendices: 4

The purpose of this study was to determine how kindergarten primary nurses could support the attachment between a child and parents. I also wanted to know how the child's attachment to parents is reflected in everyday life in kindergarten. In addition, I gathered information on how kindergarten nurses would like to develop their work.

The research method was qualitative. The research data was collected by interviewing five personal nurses in two different kindergartens. The thesis' results indicate many different ways to support children and parents in maintaining a secure attachment while the child is in daycare. It became clear that attachment relationships should be supported specifically when the child starts kindergarten.

The support includes, for example, home visits and visits to day-care center, safety toys and family pictures. There are also other ways to support the secure attachment of the child. The primary nurse takes care of how long days the child is in kindergarten, sees that the child adapts to being in daycare, and cooperates with the parents.

When interviewing primary nurses, I noticed that the primary nurses believe that co-operation with parents is very important. Co-operation between the primary nurse and the parents makes the child feel safe and attachment between the child and the parents remains good. Primary nursing was considered an important and very good way to support parenting.

Overall, primary nursing is a good and efficient method to work in kindergarten. It supports both adults and children. Primary nurses can support secure attachment between the child and the parents when the child is in kindergarten. However, primary nurses believe that there is also room for improvement. Attention should be paid to large group sizes, the number of staff and the co-operation with parents.

Keywords: Attachment relationships, educational partnership, primary nursing, qualitative study

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Thesis abstract.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET	8
2.1 Kiintymyssuhdeteorian muodostuminen	8
2.2 Erilaiset kiintymyssuhdemallit	11
2.2.1 Turvallinen kiintymyssuhde	12
2.2.2 Turvaton kiintymyssuhde	13
2.3 Lapsen kiintymyssuhteet päiväkodissa.....	15
3 OMAHOITAJUUS PÄIVÄKODISSA.....	17
3.1 Omahoitajuus työmenetelmänä	17
3.2 Lapsen kiintymyssuhteen tukeminen	18
3.3 Päiväkodin ja vanhempien välinen kasvatuskumppanuus lapsen tukena....	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
4.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus	23
4.2 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu	24
4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	26
4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	28
5 TUTKIMUSTULOKSET	29
5.1 Omahoitajuus mahdollisuutena ja haasteena päiväkotityössä.....	29
5.1.1 Haastateltavien kokemuksia omahoitajan tehtävistä	29
5.1.2 Omahoitajien kokemuksia lapsen kiintymyssuhteen tukemisen keinoista	35
5.2 Vanhempien merkitys lapsen turvalliselle kiintymyssuhteelle	40
5.3 Lapsen turvallisuuden tunne ja arki päiväkodissa.....	44
5.3.1 Lapsen turvallisuuden tunteen takaaminen päiväkodissa.....	44
5.3.2. Lapsen turvattomuuden ja ikävän tunteiden näkyminen päiväkodissa .	50
5.4 Kehittämialueita lapsen kiintymyssuhteen turvaamiseksi.....	54
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	59
6.1 Päiväkodin omahoitajien käsityksiä lapsen ja vanhempien välisestä kiintymyssuhteesta	59

6.2 Omahoitajien keinoja tukea lapsen ja hänen vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta lapsen ollessa päiväkodissa	62
7 POHDINTA.....	65
7.1 Opinnäytetyö prosessi ja aiheen ajankohtaisuus sekä hyödyllisyys	65
7.2 Tutkimustulosten pohdintaa ja jatkotutkimusehdotuksia	66
7.3 Sosionomin kompetenssit.....	67
LÄHTEET	69
LIITTEET	74

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on omahoitajuus lapsen kiintymyssuhteiden tukijana päiväkodissa. Päädyin tähän aiheeseen, sillä kiintymyssuhteilla on tärkeä merkitys lapsen positiivisessa kehityksessä ja omahoitajuudella pyritään tukemaan sitä. Haluan saada tietoa siitä, millaisia tapoja omahoitajilla on tukea lapsen ja vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta lapsen ollessa päiväkodissa. Tietoa lapsen kiintymyssuhteista on jo ennestään, mutta haluan tuoda esiin nimenomaan omahoitajien näkökulmaa sekä heidän ajatuksia ja kokemuksia tukemisen keinoista. Lisäksi miunua kiinnostaa se, miten omahoitajat itse näkevät omahoitajuuden nykytilanteen ja sen, mitä kehitettävää omahoitajuudessa on.

Aihe on ajankohtainen, sillä päivähoiton laadusta ja lasten hyvinvoinnista puhutaan aina vain enemmän. Erityisesti lapsiryhmien kasvavat koot ja lasten yhä vain varhaisempi hoidon aloitus voivat uhata lapsen turvallisuuden tunnetta (Riihola 9.12.2016). Tämä herättää miettimään sitä, kuinka tärkeää olisi panostaa lapsen hoidon aloitukseen ja siellä käymiseen. Sosionomin (AMK) yhtenä tehtävänä on lisätä ihmisten hyvinvointia jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Tukemalla lapsen turvallista kasvua ja kehitystä, voidaan saada aikaan hyviä tuloksia ja positiivisia vaikutuksia, jotka näkyvät aivan lapsen aikuiselämään saakka. Lisäksi kiinnittämällä huomiota varhaiskasvatukseen ja lapsen hyvinvointiin, tuetaan samalla usein myös koko perheen jaksamista ja hyvinvointia.

Opinnäytetyön aluksi käsittelen teoriaosuudessa kiintymyssuhdeteoriam, eri kiintymyssuhdemalleja ja kiintymyssuhteita päiväkodissa sekä kerron omahoitajuudesta päiväkodissa ja vanhempien ja päiväkodin välisestä kasvatuskumppanuudesta. Kiintymyssuhdeteoriam on teoria siitä, miksi jo aivan pienellä lapsella on tarve kiintyä ja ilmaista kiintymystään häntä hoitavaa aikuista kohtaan (Sinkkonen & Kalland, 2001, 7). Kiintymyssuhdemallit taas kuvaavat eri tapoja, miten lapset voivat hoitajaansa kiintyä (Sinkkonen & Kalland 2001, 7-8). Omahoitajuus päiväkodissa on työmenetelmä, jossa lapselle on nimetty oma hoitaja, joka vastaa lapsen asioista päiväkodissa oman työaikansa puitteissa (Salminen & Tynninen 2011, 12). Kasvatuskumppanuus taas on päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä, jolla pyritään takaamaan lapsen turvallinen kehitys ja hyvinvointi.

Teoriaosuuden jälkeen kerron työn neljännessä luvussa tutkimuksen toteutuksesta ja sitten luvussa viisi tutkimustuloksista. Toteutin tutkimuksen haastattelemalla omahoitajia kahdessa Seinäjoen päiväkodissa, jossa on käytössä omahoitajuus työmenetelmä. Tutkimuksessa selvisi, että omahoitajuus palvelee niin lasta, vanhempia kuin päiväkodin työntekijöitäkin, mutta sitä ei silti kannata kehittää liian vahvaksi, jos halutaan ajatella lapsen etua ja turvallisuuden tunnetta. Tutkimuksessa nousi esiin myös monia tukemisen keinoja sekä vanhempien ja omahoitajan merkitys lapsen turvalliselle kiintymyssuhteelle ja sujuvalle arjelle päiväkodissa. Näitä asioita tuon esiin opinnäytetyössäni. Opinnäytetyön luvussa kuusi teen johtopäätöksiä ja vastaan tutkimuskysymyksiin. Lopuksi vielä pohdin luvussa seitsemän muun muassa opinnäytetyöprosessia ja aiheen ajankohtaisuutta.

2 LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET

Opinnäyteydessäni keskeisiä käsitteitä ovat kiintymyssuhdeteoria ja lapsen erilaiset kiintymyssuhdemallit. Ne kertovat siitä, miten käsitys lapsen kiintymyssuhteen muodostumisesta on ajan myötä muuttunut ja millaisia erilaisia kiintymyssuhteita lapsi voi läheisiinsä muodostaa. Opinnäytetyöni teoreettisena lähtökohtana on John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria ja siihen liittyvät teoreettiset mallit siitä, millaisia ovat lapsen turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde (Salminen & Tynninen 2011, 23–28).

2.1 Kiintymyssuhdeteorian muodostuminen

Kiintymyssuhdeteoria on vuosisatojen kuluessa muodostunut teoria siitä, miten ja miksi lapsi ilmaisee kiintymyskäyttäytymistä vanhempiaan tai muita hoitajia kohtaan. Tällä teorialla halutaan selittää sitä, miksi jo pienellä lapsella on tarve muodostaa voimakkaita tunnesiteitä joihinkin ihmisiin. Se kertoo myös, miksi esimerkiksi ero tällaisesta ihmisestä aiheuttaa vahvoja tunneilmaisuja kuten ahdistusta. Kiintymyksellä taas tarkoitetaan syvää ja kestävää positiivista tunnetta, joka kiintymyssuhdeteorian mukaan muodostuu lapsen ja hänen vanhempiansa välille jo syntymästä lähtien (McLeod, 2009).

Näkemykset kiintymisen syistä ja merkityksestä ovat kuitenkin muuttuneet ajan myötä. Lapsen on ajateltu esimerkiksi kiintyvän hoitavaan aikuiseen turvallisuuden tarpeensa vuoksi (Salminen & Tynninen 2011, 24). Näin lapsella olisi joku, joka pitää hänestä huolta ja johon hän voi turvautua hädän hetkellä. Vaikka kiintymyssuhteen synnystä on ollut monia näkemyksiä vuosien kuluessa, on niissä osittain myös samoja asioita. Uudet näkemykset ovat voineet kehittyä vanhojen pohjalta, mutta joskus myös niitä kritisoimaan. Psykoanalyttisesta koulukunnasta esimerkiksi Sigmund Freud kertoi oman näkemyksensä, jonka mukaan vauva kiintyy äitiinsä, koska saa häneltä ravinnon (Silvén 2010, 66). Hiukan myöhemmin behaviorismin edustajat kertoivat oman näkemyksensä kiintymyssuhteesta. Heidän mukaansa kiintymyssuhde äidin ja lapsen välille syntyy, koska äiti tarvitsee nälkäistä lasta ja lapsi oppii yhdistämään äidin läsnäolon tarpeen tyydytykseen. (Silvén 2010, 66.) Kummassa-

kaan näissä näkemyksissä ei ympäristöllä tai läheisillä ihmisillä sinänsä nähty olevan mitään merkitystä kiintymyssuhteen muodostumiseen. Molemmissa ajateltiin kiintymyssuhteen saavan alkunsa ravinnosta ja muodostuvan vain siihen henkilöön, joka ravintoa antaa. Myöhemmin nämä näkemykset joutuivatkin uuteen valoon, kun etologi Konrad Lorenz kertoi oman löytönsä leimautumisesta. Lorenz (Silvén 2010, 66.) oli havainnut, että sorsanpoikaset seuraavat emoaan kuoriutumisen jälkeen, vaikka osaisivat itse hankkia ravintonsa. Tästä hän päätteli, että poikaset leimautuvat emoonsa ja että siksi myös ihmislapsilla kiintymyssuhteen syntyyn vaikuttaa muukin kuin ravinnon saanti. Tätäkin ajatusta on kuitenkin myöhemmin kehitetty eteenpäin.

1970-luvulla brittiläinen lastenpsykiatri John Bowlby loi kiintymyssuhdeteorian, joka pohjautui Charles Darwinin evoluutioteoriaan. Myöskään Bowlbyn mukaan kiintymyssuhteen syntyyn ei vaikuta esimerkiksi se, keneltä ravinto saadaan, vaan hän näki kiintymyssuhdekäyttäytymisen olevan kehittynyt ajan kuluessa edistämään yksilön mahdollisuuksia selvitä hengissä. Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen kasvuympäristö ja myös geneettinen perimä vaikuttavat voimakkaasti lapsen tunne-elämän kehittymiseen ja kiintymyskäyttäytymiseen. (Silvén 2010, 66–67.) Bowlby (1979, 126–131) itse kuvailee kiintymyssuhdeteoriaa yritykseksi selittää ihmisen taipumusta muodostaa voimakkaita tunnesiteitä toisiin ihmisiin ja ymmärtää miksi ero tällaisesta ihmisestä aiheuttaa niin vahvoja tunnereaktioita kuten ahdistusta, vihamielisyyttä ja depressiota. Hyvä ja turvallinen kasvuympäristö takaa sen, että lapsi saa kehittyä rauhassa ja kiintyä turvallisesti läheisiin aikuisiin. Huono kiintymyssuhde vanhempiin vaikuttaa pitkälle lapsen elämään esimerkiksi tuleviin muihin ihmissuhteisiin. Siksi on tärkeää, että lapsen ja vanhempien välille syntyy turvallinen kiintymyssuhde sekä lapsi saa kasvaa hyvässä ja rakastavassa ympäristössä, jossa luotettava aikuinen on hänen tukenaan.

Koska Bowlbyn mukaan lapsen normaaliin kehitykseen ja kiintymiseen vaikuttaa lapsen turvallisuuden tarve ja halu pysytellä lähellä hoitavaa aikuista vaaratilanteissa, täytyy lapselle tärkeiden aikuisten olla läsnä päivittäisessä elämässä. Lapsi siis kiintyy niihin aikuisiin, jotka hoivaavat häntä, kunhan hoiva täyttää tietyt ehdot. Paras kiintymyssuhde muodostuu siihen aikuiseen, jota lapsi pitää turvallisimpana ja luotettavimpana. (Rusanen 2011, 27.) Eniten ahdistusta lapselle tuottaa pelko

eroon joutumisesta turvallisesta vanhemmasta, ei niinkään esimerkiksi lapsen omat mielikuvat pelottavista asioista (Sinkkonen 2004, 1866). Eeroon joutuminen vanhemmasta ei aina tarkoita, että lapsi ja vanhempi oikeasti joutuisivat kauas erilleen. Lapsi voi kokea esimerkiksi nukkumaan menemisen eroon joutumiseksi ja siksi ahdistua. Kiintymyssuhteen kannalta olisikin tärkeää, että lapsi saisi olla mahdollisimman lähellä vanhempiaan, etenkin ensimmäisinä ikävuosinaan. Kun lapsi kokee, että hänellä on lähellään turvallinen aikuinen, johon tukeutua, hän uskaltaa tutustua myös ympäristöönsä (Schmitt 2006, 317–318).

Bowlbyn mukaan kolmas ikävuosi on merkittävä siinä, kuinka lapsi sietää eroa kiintymyksen kohteestaan. Kolmannen ikävuoden jälkeen lapsi yleensä hyväksyy hoitajikseen muitakin kuin vanhempansa ja luottaa siihen, että vanhemmat palaavat. (Rusanen 2011, 28.) Ennen kolmatta ikävuotta lapsi tarvitsee kiintymyksen kohteensa läsnäoloa enemmän. Lapsi kaipaa aluksi koko ajan turvallisen vanhemman läheisyyttä, mutta lähempänä kolmatta vuotta hän alkaa tutustua itse ympäristöön, kuitenkin niin, että turvallisen vanhemman luokse voi välillä palata.

John Bowlby loi kiintymyssuhdeteorialle pohjan, mutta hänen työtoverinsa ja teorian merkittävin kannattaja Mary Ainsworth teki siitä lisäksi tieteellisiä havaintoja, joiden pohjalta kiintymyssuhdetta on voitu määrittää vielä tarkemmin. (Silvén 2010, 68.) Ilman Ainsworthin käytännön tutkimuksia Bowlbyn teoria olisi jäänyt vain teorian tasolle, mutta tutkimuksien myötä se sai vahvaa näyttöä todenperäisyydestään. Tämä vaikutti osaltaan siihen, että kiintymyssuhdeteoria alkoi saada kannatusta. Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria onkin ollut tutkimuksen ja kehittämisen kohteena eri tieteenalojen käytössä jo pitkään.

Kiintymyssuhdeteoria on saanut myös kritiikkiä. Sitä on esimerkiksi arvosteltu mekanistisuudestaan ja siitä, ettei seksuaalisuuden, aggression ja fantasioiden merkitystä oteta oikeastaan millään tavalla huomioon. (Sinkkonen 2004, 1866.) Koska kiintymyssuhdeteoretikot pitävät varhaislapsuuden kokemuksia todella merkittävänä ja elämän kulkua määräävinä tekijöinä, on sitä kritisoitu myös siitä (Rusanen 2011, 33–35). Vaikka varhaislapsuuden kokemusten merkitys yleensä tunnustetaan ja niiden vaikutukset voidaan nähdä pitkälle aikuisuudessa, on myös myöhemmän elämän tapahtumilla vaikutusta (Salo 2006, 72–76). Lapsuuden kiintymyssuhteetkaan eivät siis määrää koko elämän suuntaa. Siksi esimerkiksi ensimmäiset

elinvuodet sellaisten vanhempien kanssa, jotka ovat alkoholisteja, eivät määrää automaattisesti, että koko lapsen elämä tulee olemaan turvatonta eikä turvallisia kiintymyssuhteita synny, vaikka lapsi pääsisikin turvalliseen ympäristöön. Lapsuudessa muodostuneet turvattomat kiintymyssuhteet eivät välttämättä siis vaikuta läpi elämän, jos lapselle muodostuu johonkin muuhun läheiseen aikuiseen, esimerkiksi päiväkodinhoitajaan, turvallinen kiintymyssuhde. Toki nykyään pyritään mahdollisimman hyvin takaamaan jokaiselle turvallinen alku elämään antamalla esimerkiksi apua kotiin vanhemmille.

Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria on saanut myös yleisesti kritiikkiä siitä, että siinä korostetaan lähinnä äidin ja lapsen suhdetta, mutta esimerkiksi isän ja lapsen suhteella ei nähdä olevan merkitystä. Kuitenkin lapsen kasvuun vaikuttaa niin suhde äitiin, isään kuin mahdollisiin sisaruksiin tai läheisiin ja lapsi ilmaisee tarpeitaan yhtä lailla isälle kuin äidille (Hautamäki 2001, 32–34). Näin ollen ei voida todeta lapsen turvallisen kiintymisen ja hyvän kehityksen olevan vain äidin vastuulla. Nykyään isä voi jäädä lapsen kanssa kotiin, kun äiti palaa töihin. Silloin on todella merkityksellistä, millainen suhde lapsella muodostuu isään. Liikaa ei siis pidä luottaa vain yhteen teoriaan. Todellisuus on moninainen ja jokainen lapsi sekä hänen ympäristönsä on yksilöllinen, jolloin lapsen kehitys tapahtuu omaan tahtiin ja siinä voi olla piirteitä monesta eri kehitysteoriasta.

2.2 Erilaiset kiintymyssuhdemallit

Kiintymyssuhdeteoriaan liittyy olennaisena osana eri kiintymyssuhdemallit. Kiintymyssuhdeteoriassa määritellään siis millä tavoin lapsi voi kiintyä vanhempiinsa. Mary Ainsworth, joka teki tieteellisiä havaintoja John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriasta, kehitti 1970 -luvulla vierastilanne menetelmän, jonka avulla voitiin tutkia lapsen toimintaa turvallisuuden tunnetta uhkaavissa tilanteissa (Silvén 2010, 74). Opinnäytetyössäni käytän juuri Mary Ainsworthin kiintymyssuhdemalleja, sillä ne ovat syntyneet suoraan John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriaa käytäntöön testaamalla ja tutkimalla. Mary Ainsworthin tutkimuksien pohjalta huomattiin, että kiintymyssuhteet voivat kehittyä joko turvallisiksi tai turvattomiksi varhaislapsuudessa. Kiintymyssuh-

teen laatu vaikuttaa pitkälle lapsen elämään sekä määrittelee paljon esimerkiksi lapsen tulevaa sosiaalista, emotionaalista ja kognitiivista kehitystä. (Korhonen & Suukula 2004, 18.) Turvaton kiintymyssuhde lapsuudessa voi näkyä aikuisena myös neuvottomuutena ja ahdistuksena (Suutala 2014, 23). Täytyy kuitenkin muistaa, etteivät lapsuuden kiintymyssuhteet määrää kaikkea. Vaikka lapselle kehittyisi turvaton kiintymyssuhde hänen vanhempiinsa, voi hän kasvaessaan tiedostamalla tilanteen pyrkiä muuttamaan sitä. Hän voi esimerkiksi tulevaisuudessa luoda turvallisen kiintymyssuhteen kumppaniinsa. Toki tällainen vaatii yleensä tietoista työskentelyä asian eteen.

Siihen, kehittykö lapsen kiintymyssuhde turvalliseksi vai turvattomaksi, vaikuttaa se, onko vanhempi oppinut vastaamaan lapsen hätään ja aloitteisiin (Rusanen 2011, 58). Vastuu turvallisen kiintymyssuhteen synnystä on siis enimmäkseen vanhemmalla. Jos vanhempi vastaa lapsen viesteihin ja tarpeisiin, on kiintymyssuhteesta mahdollista tulla turvallinen. Jos taas vanhempi jättää vastaamatta lapsen viesteihin tai vastaa niihin odottamattomalla tavalla, voi lapsi esimerkiksi lakata ottamasta kontaktia, jolloin seurauksena on turvaton kiintymyssuhde.

2.2.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallinen kiintymyssuhde lapselle syntyy hyvässä hoidossa, huolenpidossa ja vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Turvallisesti kiintynyt lapsi osaa ilmaista tunteitaan avoimesti, koska hänellä on kokemus siitä, että vanhempi on aina tavoitettavissa, kun tarve tulee. Tällainen lapsi on innokas tutkimaan ympäristöään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Hän hakeutuu vanhempien läheisyyteen nälän tai väsymyksen tullessa tai jos ympärillä tapahtuu liikaa uusia asioita. (Silvén 2010, 75.) Turvallisesti kiintynyt lapsi on saanut riittävästi hellyyttä ja hoivaa sekä hänen ja vanhempien välinen vuorovaikutus on ollut avointa ja hyvää. Lapsi on voinut luottaa siihen, että turvallinen aikuinen ei hylkää häntä ja tästä syystä lapsi uskaltaa tutustua ympäristöönsä rauhassa sekä kestää hetken eron vanhemmastaan. Lapsi, jolla on turvallinen kiintymyssuhde, on aikuisena yleensä avoin, ulospäin suuntautunut ja hänellä on vahva itsetunto. Hän osaa myös käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla (Salminen, Lehtola & Malinen 2002). Lämmin suhde vanhempiin lapsuudessa takaa

sen, että aikuiseksi kasvettuaankin lapsi luottaa toisiin ihmisiin ja osaa kohdata heidät tunnetasolla. Turvallinen kiintymyssuhde lapsuudessa vaikuttaa myös parisuhteeseen aikuisena, sillä silloin ihminen ei pelkää hylätyksi tulemista tai läheisyyttä, vaan saa tarpeensa kuulluksi ja tyydytetyksi niin, että parisuhde on tasapainoinen ja vastavuoroinen.

Jotta lapsen ja vanhemman välille siis voisi syntyä turvallinen kiintymyssuhde, täytyy lapsen perusturvallisuus olla taattu (Jokinen 2007, 21). Tämä siis tarkoittaa sitä, ettei lapsen elämässä saisi olla esimerkiksi suuria ja traumaattisia kokemuksia. Vaikka lapsen elämä kotona olisi ollut turvallista ja hänestä olisi pidetty huolta, voi suuri traumaattinen tapahtuma horjuttaa lapsen luottamusta toisiin ihmisiin ja vaikuttaa näin myös kiintymyssuhteeseen.

2.2.2 Turvaton kiintymyssuhde

Turvattomia kiintymyssuhteita voidaan nähdä olevan monenlaisia, mutta opinnäytetyöhöni otin mukaan Mary Ainsworthinkin käyttämät mallit eli välttelevän kiintymyssuhteen ja ristiriitaisen kiintymyssuhteen. Vaikka malleja on muitakin, valitsin työhöni nämä mallit siksi, että ne ovat syntyneet juuri John Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian pohjalta, joka taas on osa teoreettista viitekehystäni. Kiintymyssuhde malleista välttelevästi kiintynyt lapsi ei ole saanut riittävästi läheisyyttä ja turvaa vanhemmista, jolloin hänelle on tullut tarve luottaa vain itseensä. Lapselta on voitu odottaa, että hän pärjää itsekseen, jolloin hän on alkanut toimia näin, vaikka tuntee epävarmuutta, ahdistusta ja pelkoa. Välttelevästi kiintynyt lapsi saattaa joskus jakaa kokemuksiaan vanhemman kanssa, mutta pääosin hän viihtyy omissa oloissaan, eikä ilmaise ilahtuvansa, vaikka näkisi vanhempansa pienen eron jälkeen. Ympäristöä tutkiessaan ja hätääntyessään tällainen lapsi näyttää suhtautuvan tilanteeseen rauhallisesti eikä siis hae tukea läheisestä ihmisestä. (Silvén 2010, 76–77.) Joutuessaan toistuvasti torjutuksi ja hylätyksi, lapsi voi virheellisesti oppia, ettei hänen tunteillaan ja tarpeillaan ole merkitystä eikä niistä siksi tarvitse huolehtia. Seurauksena voi olla, että lapsi rupeaa vetäytymään sosiaalisista tilanteista sekä välttelemään läheisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Välttelevästi kiintyneiden lapsien voi olla vaikea

luottaa muihin vielä aikuisenakaan. Toki tähänkin vaikuttaa myös niin sanotut korvaavat kokemukset kuten esimerkiksi se, että lapselle muodostuu turvallinen kiintymyssuhde johonkuhun muuhun läheiseen aikuiseen kuin omiin vanhempiin.

Jotta lapselle ei muodostuisi välttelevää kiintymyssuhdetta, tulisi vanhempien huolehtia lapsesta ja olla hänen saatavillaan. Ainoastaan tämä ei kuitenkaan riitä, sillä saatavilla olon tulisi myös olla johdonmukaista. Jos vanhemmat ovat epäjohdonmukaisesti saatavilla, voi lapselle muodostua ristiriitainen kiintymyssuhde, jossa lapsi ilmaisee riippuvaa käyttäytymistä. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi ei kiinnostu ympäristöstään helposti vaan uudet kokemukset herättävät ahdistusta, jota läheisen ihmisen läsnäolokaan ei kokonaan poista. Pienikin ero vanhemmasta voi saada tällaisen lapsen täysin pois tolaltaan ja vieraan ihmisen lohdutusyritykset vain pahentavat tilannetta. Kuitenkin vanhemman palaaminenkin saattaa herättää lapsessa vain ristiriitaisia tunteita eikä lapsi siksi rauhoitu. (Silvén 2010, 77.) Vanhempien jatkuva epäjohdonmukainen ja välinpitämätön käytös saa lapsen oppimaan, ettei turvaa kannata hakea muilta ihmisiltä. Lapsi voi pelätä yksinäisyyttä ja hylätyksi tulemistä, mutta samaan aikaan hänen on vaikea päästää ketään lähelle itseään. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi antaa siis ristiriitaisia signaaleja esimerkiksi kertomalla tarpeistaan, mutta torjumalla kuitenkin läheisyyden.

Niin kuin turvallinenkin kiintymyssuhde heijastuu lapsen elämään myöhemminkin, myös turvaton kiintymyssuhde varhaislapsuudessa vaikuttaa vielä aikuisenakin. Turvattomasti kiintyneet voivat aikuisena hyvästä itsetunnostaan huolimatta olla epäluuloisia ja etäisiä ihmissuhteissaan (Salminen ym. 2002). Vaikka kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsuuden kiintymyssuhteet ovat melko pysyviä ja vaikuttavat läpi elämän, voivat myös hyvät kokemukset elämässä muuttaa tilannetta. Usein ajatellaan, että kumppanista haetaan tiedostamatta samoja piirteitä kuin omissa vanhemmissa on. Tästä johtuen ihminen siis päätyisi aina uudelleen onnettomiin ihmissuhteisiin. Jos ihminen kuitenkin tiedostaa oman tilanteensa ja hänellä on edes yksi hyvä ja turvallinen ihmissuhde, voi se auttaa häntä eteenpäin kohti tasapainoisia ihmissuhteita ja luottamusta muihin. Jotta lapsuudessaan turvattomasti kiintynyt pääsisi vaikuttamaan tilanteeseensa, täytyy hänen tilanteen ymmärtämisen lisäksi tutkiskella itseään ja omia mallejaan. Tässä tukena voivat olla esimerkiksi hyvät ystävät tai terapeutti.

2.3 Lapsen kiintymyssuhteet päiväkodissa

Jo pienelle lapselle muodostuu siis vanhempiinsa joko turvallinen tai turvaton kiintymyssuhde. Turvallisen kiintymyssuhteen uhkana voidaan pitää myös sitä, kun lapsi aloittaa päiväkodin. Jos lapsen suhde vanhempiin on hyvä ja turvallinen ja lapsi on saanut kotonaan hyvää hoivaa, voi lapsi muodostaa hyvän kiintymyssuhteen myös päiväkodissa häntä hoitavaan aikuiseen. Tällaisessa tilanteessa on kuitenkin tärkeää, että lapsi on saanut tutustua häntä päiväkodissa hoitavaan aikuiseen rauhassa, sillä vain silloin toissijainen kiintymyssuhdekin voi olla hyvä ja lapsen kasvua tukeva. Lapsen ja hoitajan välistä kiintymyssuhdetta voidaan kutsua toissijaiseksi kiintymyssuhteeksi. Toissijainen eli korvaava kiintymyssuhde ei ole samanarvoinen kuin ensimmäinen kiintymyssuhde ja siksi lapsi ei esimerkiksi reagoi samalla tavalla erotilanteisiin tästä ihmisestä kuin siitä, johon lapsella on ensisijainen kiintymyssuhde. (Salminen & Tynninen 2011, 30–31) John Bowlby kertookin, että lapsi ilmaisee kiintymystään ja eron tuomaa ahdistusta ainoastaan juuri ensisijaisen kiintymyksen kohteesta (Bowlby 1969, 363–368). Toissijainen kiintymyssuhde ainoastaan kannattelee lapsen ensisijaisen kiintymyssuhteen säilymistä läpi päivän. Päiväkodissa lapsi muodostaa toissijaisen kiintymyssuhteen yleensä siihen aikuiseen, joka hoivaa häntä eniten ja viettää aikaa hänen kanssaan eniten. Tällainen hoitaja voi olla lapsen omahoitaja, joka vastaa lapsesta yleensä lähes koko hänen hoitopäivänsä ajan. Toissijaisen kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa rauhassa yhdessä turvallisten vanhempien kanssa tutustua uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin.

Vaikka lapsen ensisijaisen eli lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen tulee olla hyvä, jotta toissijainen kiintymyssuhde voi onnistua, on lapsen ja häntä päiväkodissa hoivaavan aikuisen välinen suhde todella merkityksellinen. Pieni lapsi tarvitsee paljon yhdessä oloa sekä aikuisen turvaa, rakkautta ja huolenpitoa (Kersanen, [Viitattu:9.6.2016]). Päiväkodin aikuiset voivat tarjota tätä lapselle. Kuten aiemmin tulikin ilmi, on korvaavillakin kokemuksilla aina merkitystä. Jos lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on jostain syystä turvaton, voi päiväkodin turvallinen hoitaja tarjota lapselle vakautta, pysyvyyttä ja turvallisuutta, jolloin lapsen ja hänen välille voi syntyä turvallinenkin kiintymyssuhde. Tämä voi kuitenkin vaatia päiväkodin aikuiselta määrätietoista ja kovaa työtä. Aikuisen tulisi kuitenkin aina kohdata

lapsi yksilönä ja ainutkertaisena ihmisenä (Vehkalahti 2007, 12–13). Jo tämä on hyvä pohja niin ensisijaisen kuin toissijaisen kiintymyssuhteen luomiselle.

Päiväkodissa lapselle turvallisena aikuisena voi toimia hänelle nimetty omahoitaja. Omahoitajuus työmenetelmä tukee lapsen turvallisuuden tunnetta hoitopäivän aikana. Omahoitajuus on siis todella merkityksellinen sen kannalta, että lapsen turvallinen kiintymyssuhde säilyy vanhempiin. Seuraavaksi kerronkin omahoitajuudesta ja siitä, kuinka sen avulla voidaan tukea lapsen kiintymyssuhteita.

3 OMAHOITAJUUS PÄIVÄKODISSA

Moni lapsi viettää suuren osan päivästänsä päiväkodissa. Meni lapsi minkä ikäisenä tahansa ensimmäisen kerran päiväkotiin, on se suuri muutos hänen arkeensa ja elämäänsä. Päiväkodissa vierellä ei enää ole tuttuja ja turvalliseksi koettuja vanhempia vaan tilalle tulevat uudet hoitajat sekä päiväkodin muut lapset. Siksi onkin merkityksellistä, että päiväkodin henkilökunta ja myös lapsen vanhemmat käsittävät tilanteen ja osaavat tukea mahdollisimman hyvin turvallisen kiintymyssuhteen syntymistä sekä pysymistä lapsen ja vanhempien välillä. Toimivasta omahoitajuudesta päiväkodissa on suuri hyöty niin lapselle, hänen vanhemmilleen kuin päiväkodin työntekijöille.

3.1 Omahoitajuus työmenetelmänä

Päiväkodissa omahoitajuus on työmenetelmä, jossa lapselle on nimetty oma hoitaja, joka on sitoutunut huolehtimaan lapsesta koko hoitopäivän ajan oman työaikansa puitteissa. Omahoitajuus työmenetelmänä on kehitetty tukemaan lapsen vuorovaikutustaitoja ja auttamaan lasta sopeutumaan uuteen ympäristöön. (Salminen & Tynninen 2011, 12.) Omahoitaja siis huolehtii siitä, että kaikki lapsen tarpeet tulevat täytetyksi päiväkotipäivän aikana ja kodin ja päivähoidon yhteistyö sujuu luontevasti.

Omahoitajuus työmenetelmä on lähtöisin Yhdysvalloista Clevelandista, jossa lapsipsykoanalyttikot Erna ja Robert Furman pitivät terapeutista lastentarhaa. Furmanit luennoivat Suomessakin paljon siitä, kuinka tärkeää lasta on kohdella kunnioitavasti, huomioida hänen todellisuutensa ja olla empaattinen häntä kohtaan. Suomessa Tarja Lund tutustui Furmanien työhön ja kehitti sen pohjalta ”Auta lasta kasvamaan” -hankkeen, jonka tarkoituksena oli kehittää päivähoitojärjestelmiä entistä paremmiksi ja lapsilähtöisemmiksi. Vuosina 2001–2003 Anna Tuliharju toteutti vastaavanlaisen hankkeen, jonka lähtökohtina olivat moniammatillisuus, yhteistyö, tutkimustietoon perustuva teoreettinen viitekehys työn perustana sekä vanhempien osallisuuden lisääminen päivähoidossa. Hankkeella haluttiin turvata lapsille terve kehitys ja ehkäistä erilaisia häiriöitä kuten turvaton kiintymyssuhde. Tämän jälkeen

on muun muassa Helsingissä toteutettu erilaisia tutkimuksia ja projekteja, joiden avulla on haluttu kehittää omahoitajuus työmenetelmää toimivammaksi päiväko-deissa. Yksi esimerkki tällaisesta projektista on ”KenguRu” -projekti, jossa kuuteen päiväkotiin otettiin omahoitajuus työmenetelmä käyttöön ja tutkittiin sen vaikutuksia niin lapsiin, vanhempiin kuin työntekijöihin. (Salminen & Tynnenen, 2011, 11–12.)

3.2 Lapsen kiintymyssuhteen tukeminen

Miten omahoitaja voi sitten tukea lapsen kiintymyssuhdetta päiväkotia päivän aikana? On huomattu, että päiväkodin aloitus, muuttuvat ryhmäkoot, uudet hoitajat ja esimerkiksi muiden lasten vaihtuvuus haastavat lapsen kiintymyssuhdetta vanhempiin ja muihin aikuisiin. Siksi pidetään ensiarvoisen tärkeänä, että yhteistyö vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä on toimivaa. (Arajärvi 1999, 71–72.) Aivan pieni lapsi ei kestä olla erossa vanhemmastaan liian pitkiä aikoja. Jos vanhempia vain vie lapsen päiväkotiin ja lähtee sitten moneksi tunniksi pois, haastaa se lapsen kiintymyssuhdetta vanhempaan. Jotta lapsi saisi pehmeän laskeutumisen päiväkodissa käymiseen, olisi hänen hyvä vieraila siellä yhdessä vanhempiensa kanssa edes muutaman kerran ennen päiväkodin virallista aloittamista (Hughes 2011, 35). Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä useampi ja pitkäkestoisempi vierailu tulisi päiväkotiin tehdä ennen sen aloittamista (Sinkkonen 2006, 215). Näin lapsi saisi yhdessä vanhempiensa kanssa rauhassa tutustua uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin. Lapsen olisi näin helpompi jäädä myöhemmin yksin päiväkotiin. Tutustumiskäynneistä olisi hyötyä myös vanhemmille, sillä niiden aikana päiväkodin työntekijät ja vanhemmat voisivat laittaa yhteistyön alulle.

Ensimmäisten oikeiden hoitopäivien aikana lapsen näkökulmasta olisi hyvä, että lapsi saisi olla mahdollisimman paljon yhden hoitajan kanssa. Juuri tässä tilanteessa toimivasta omahoitajuudesta on suuri hyöty. Lapsi voisi ensin alkaa luottaa omahoitajaansa ja myöhemmin muihin. Tuttu hoitaja voisi helpottaa lapsen oloa ja vahvistaa kiintymyssuhdetta vanhempiin etenkin ensimmäisinä päivinä siten, että antaa hänelle tarpeen tullen vaikkapa jonkin vanhemmille kuuluvan esineen (Uro 2015). Lapsen kiintymyssuhteen ja turvallisen kehityksen kannalta olisi kuitenkin parasta, ettei häntä vietäisi hoitoon alle kymmenen kuukauden ikäisenä ja ettei etenkään

aivan pieni lapsi joutuisi viettämään hoidossa liian pitkiä aikoja. Päiväkodin henkilökunnan taas tulisi tukea vanhempia vanhemmuudessa ja välttää vanhempien syylistämistä. Päiväkodin työntekijät voisivat muun muassa vahvistaa vanhemman uskoa itseensä hyvänä vanhempana sekä kertoa, kuinka tärkeitä ja arvokkaita he ovat omalle lapselleen. (Uro, 2015.) Yhteistyötä päiväkodin ja kodin välillä sekä muutoinkin hyviä välejä vanhempien kanssa tulisi pitää yllä. (Arajärvi 1999, 72.) Esimerkiksi vanhempainiltojen, kahdenkeskisten tapaamisten ja mahdollisten kotikäyntien avulla voidaan yhteistyö pitää hyvänä.

Kun lapsi alkaa tottua päiväkodissa käymiseen ja eroon vanhemmistaan, olisi tärkeää, ettei päiväkodin arjessa tapahtuisi suuria muutoksia. Henkilökunnan ja muiden lasten nopeatahtinen vaihtuminen vähentää lapsen turvallisuuden tunnetta sekä haastaa lapsen tutustumaan koko ajan uusiin ihmisiin. Tämä puolestaan heikentää turvallisen kiintymyssuhteen pysymistä. Lapsen kannalta on parasta, jos hän saa viettää aikaa päiväkodissa samojen ihmisten kanssa mahdollisimman paljon. Tällöin hän alkaa tottua päiväkotiympäristöön ja luottaa siellä oleviin ihmisiin. Parhaimmillaan päiväkotiympäristö voi olla jopa tueksi lapsen turvallisen kiintymyssuhteen synnylle ja ylläpidolle. Jos perheessä tulee jokin kriisitilanne esimerkiksi vanhemman sairastumisen myötä, on lapsella edes yksi paikka jossa asiat pysyvät muuttumattomina ja jossa lapsi saa jakamatonta huomiota aikuiselta (Arajärvi 1999, 73). Tällöin päiväkotiympäristö on suureksi avuksi lapsen vanhempiin ja muihin aikuisiin luomalle kiintymyssuhteelle. Tällaisissakin tilanteissa on kuitenkin tärkeää, että päiväkodin ja kodin välinen yhteistyö on toimivaa ja että päiväkodin työntekijät ovat kiinnostuneita lapsen hyvinvoinnista sekä kiintymyssuhteen tukemisesta.

Päiväkodin henkilökunnalta vaaditaan siis tarkkaavaisuutta ja kykyä huomata lapsen kiintymyssuhteeseen liittyvät ongelmat. Jos päiväkodin työntekijät huomaavat, ettei lapsi ole turvallisesti kiintynyt tai että esimerkiksi päiväkodissa oloajat venyvät niin pitkiksi, että ne ovat uhka kiintymyssuhteelle, tulisi heidän keskustella asiasta lapsen vanhempien kanssa ja pyrkiä saamaan muutosta tilanteeseen (Välivaara 2010, 2-3). Myöskään vanhemmat eivät aina huomaa lapsen ongelmia tai pahaa oloa. Mikäli lapsen kotona on ollut jo pitkään ongelmia, eivät vanhemmat välttämättä jaksa paneutua lapseen niin hyvin kuin pitäisi (Arajärvi 1999, 73). Joskus tilanne voi

olla myös se, että vanhemmilla ei itsellään ole lapsuudessa ollut turvallista kiintymyssuhdetta omiin vanhempiin ja tämän seurauksena he eivät joko osaa tai koe tarpeelliseksi olla esimerkiksi vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa riittävästi (Arajärvi 1999, 73). Tällaisissa tilanteissa päiväkotitoi voi myös olla suureksi avuksi. Siellä lapsen ongelmat voidaan huomata ja niihin voidaan puuttua. Lapsi voi saada jo päiväkodissa hyviä ja opettavia kokemuksia esimerkiksi vuorovaikutuksesta ja kiintymyssuhde voi muodostua johonkin työntekijään. Päiväkodin hyvät kokemukset eivät kuitenkaan täysin korvaa lapsen ja hänen vanhempiensa välistä hyvää kiintymyssuhdetta. Siksi päiväkodin työntekijöiden on hyvä myös puhua vanhempien kanssa tilanteesta ja kertoa miten sitä täytyisi muuttaa.

3.3 Päiväkodin ja vanhempien välinen kasvatuskumppanuus lapsen tukena

Lapsen turvallisen kiintymyssuhteen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamisen kannalta on erityisen tärkeää, että vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyö on toimivaa (Sinkkonen 2006, 214). Tätä yhteistyötä on pyritty vahvistamaan kasvatuskumppanuuden avulla. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien mukaan kasvatuskumppanuus päiväkodissa on vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä kasvatusyhteistyötä, joka alkaa siitä, kun perhe ottaa hoitopaikan vastaan ja päättyy siihen, kun lapsi lopettaa päivähoiton (Salminen & Tynnenen 2011,35). Kasvatuskumppanuus on siis kodin ja päivähoiton yhteistyötä, jolla halutaan edistää lapsen turvallista kehitystä. Kasvatuskumppanuuden taustalla on laki lasten päivähoitosta, jonka mukaan päivähoiton yksi tehtävä on perheiden kotikasvatuksen tukeminen (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36). Kodin ja päivähoiton välinen toimiva kasvatuskumppanuus takaa lapsen hyvinvoinnin ja positiivisen kehityksen (Rimpelä 2013, 31–32).

Kasvatuskumppanuus muodostuu vanhempien ja päivähoiton välisestä kuulemisesta, kunnioittamisesta, luottamuksesta ja dialogisuuden periaatteesta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014). Jokainen näistä periaatteista on tärkeä toimivan yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden kannalta. Toimivalla kasvatuskumppanuudella voidaan vahvistaa vanhempien luottamusta siihen, että päiväkodissa lasta hoitavat ammattimaiset ja asiansa osaavat ihmiset (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21).

Kasvatuskumppanuutta ohjaa neljä eri periaatetta. Näistä ensimmäinen on toisen kuuleminen. Jotta kasvatuskumppanuus sekä yhteistyö päivähoidon ja kodin välillä olisi sujuvaa, on tärkeää kiinnittää huomiota toimivaan vuorovaikutukseen ja toisen kuulemiseen. Toisen kuuntelua voi ja tuleekin ilmaista aidolla läsnäololla, keskittymisellä ja näyttämällä kiinnostusta ilmein ja elein (Salminen & Tynnininen 2011, 36). Aidolla kiinnostuksella ja kuuntelulla voidaan luoda turvallinen ilmapiiri, jossa vanhemmat uskaltavat kertoa ajatuksiaan ja kokemuksiaan vanhemmuudesta, lapsestaan sekä päivähoidosta. Kun vanhemmat saavat kertoa omia ajatuksiaan, he myös yleensä mielellään kuuntelevat päivähoidon työntekijöiden kokemuksia ja ajatuksia lapsen hoitoon liittyen. Tärkeää on, että niin vanhemmat kuin työntekijät tulevat kuuliksi ja lapsen hoitoa saadaan kehitettyä aina vain paremmaksi. Toisen kuuntelussa tärkeää on katsekontaktin luominen sekä muu sanaton viestintä. Kuuntelevan osapuolen tulee aidosti keskittyä toisen kuunteluun (Salminen & Tynnininen 2011, 36).

Toisen kunnioitusta voi ilmaista monella tapaa. Vanhempien ja päivähoidon välisessä kasvatuskumppanuudessa toisen kunnioitus on ensiarvoisen tärkeää, sillä se helpottaa toimivan vuorovaikutuksen syntymistä. Päivähoidon työntekijöiden tulee osoittaa lapsen vanhemmille, että heidät hyväksytään juuri sellaisena kuin he ovat ja heitä arvostetaan (Salminen & Tynnininen 2011, 37). Arvostavassa ja kunnioittavassa ilmapiirissä on helpompi puhua myös vaikeista asioista ja koettaa löytää niihin ratkaisua yhteistyöllä.

Päiväkodin ja vanhempien välisen kuulemisen ja kunnioituksen seurauksena syntyy luottamus. Luottamuksen syntymiseen vaaditaan kuitenkin aikaa, vuorovaikutusta ja kokemusten jakamista (Salminen & Tynnininen 2011, 27). Tiivis ja avoin yhteistyö perheen kanssa auttaa kuitenkin luottamuksen rakentamisessa. Kun vanhemmat luottavat päiväkodin työntekijöihin, sujuu yhteinen lapsesta huolehtiminen ja hänen kasvattaminen hyvin. Vanhempien ja päivähoidon välinen luottamus lisää yhteisymmärrystä ja rehellisyyttä lapseen liittyvistä asioista (Salminen & Tynnininen 2011, 27). Luottamuksellisessa ja turvalliseksi koetussa ilmapiirissä on helpompi puhua lapseen ja hänen hoitoonsa liittyvistä päivittäisistä asioista.

Kuulemisen, kunnioituksen ja luottamuksen lisäksi kasvatuskumppanuudessa merkityksellistä on dialogisuus. Dialogisuus on keskustelua, jossa yhdessä rakennetaan

merkitystä, tulkintaa ja tarkoitusta elämälle (Salminen & Tynnen 2011, 38). Päivähoidossa dialogisuus tarkoittaa sitä, että keskustelun molemmat osapuolet saavat tuoda ajatuksiaan esiin tasa-arvoisesti ja toisen tietämystä kunnioittaen. Kaikesta ei tarvitse olla samaa mieltä ja ratkaisuja esimerkiksi lapsen hoitoon liittyen tehdään yhdessä. Lyhyesti sanottuna dialogisuus on taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä kasvatuskumppanin kanssa (Kaskela & Kekkonen 2006, 38).

Toimivassa kasvatuskumppanuudessa huomiota kiinnitetään siis erityisesti siihen, miten vanhemman tulevat päivähoidossa kuulluksi ja vastaanotetuksi. Kasvatuskumppanuudella halutaan taata se, että vanhempien tietämys lapsestaan tulee myös päivähoidon työntekijöiden tietoon ja vastaavasti työntekijöiden tietämys tulee vanhempien tietoon. Avoin keskustelu ja vuorovaikutus ovat tärkeitä toimivan yhteistyön ja lapsen edun kannalta. Lisäksi kasvatuskumppanuus auttaa lapselle läheisiä aikuisia kehittämään kykyään kuunnella lasta ja hänen tarpeitaan sekä edistää vanhempien osallisuutta päivähoidossa (Kasvatuskumppanuus THL. 30.12.2014.) Kasvatuskumppanuudessa niin vanhemmat kuin lasta päivähoidossa hoitavat aikuiset sitoutuvat toimimaan lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen sekä kiintymyssuhteen eteen.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössäni haluan selvittää sitä, millä keinoilla omahoitaja voi tukea lapsen kiintymyssuhdetta hänen vanhempiinsa lapsen ollessa päiväkodissa. Hain tietoa ja kokemuksia tästä varhaiskasvatuksen ammattilaisilta, jotka toimivat omahoitajina päiväkodissa. En rajannut tutkimustani mihinkään tietyn ikäisten lasten ryhmään, vaan painotin enemmän sitä, että haastateltavani olisivat omahoitajia. Yleensä päiväkodin kasvattajat ovat tietoisia lapsen kiintymyssuhteiden merkityksestä ja pyrkivät huomioimaan sen jokapäiväisessä työssään lasten kanssa. Lisäksi hoitajat ovat kehittäneet omiakin keinoja tukea lasta ja näistä keinoista haluaisin kuulla.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Millaisia käsityksiä päiväkodin omahoitajilla on lapsen ja vanhempien välisestä kiintymyssuhteesta?
2. Millaisilla keinoilla omahoitaja voi tukea lapsen ja hänen vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta lapsen ollessa päiväkodissa?

4.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Toteutin opinnäytetyöni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena päiväkotiin. Laadullisessa tutkimuksessa halutaan korostaa ihmisiä oman elämysmaailmansa kokijoina, havainnoitsijoina ja toimijoina (Ronkainen ym. 2011, 81). Mielestäni laadullinen tutkimus oli kohdallani paras vaihtoehto, koska siinä saan nostettua omahoitajien omakohtaisia kokemuksia ja ajatuksia esiin.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata, ymmärtää ja tulkita tutkittavaa ilmiötä. Tutkimusprosessi etenee sykleissä, eikä esimerkiksi analysointi tapahdu vain tutkimuksen lopussa vaan se vaikuttaa koko tutkimusprosessiin sekä tiedonkeruuseen. (Kananen 2014, 18). Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma siis voi muuttua läpi koko prosessin ja itse analyysi määrittelee sen, milloin tutkimusaineistoa on kerätty tarpeeksi. Tutkimus alkaa tutkimusongelman määrittelyllä, jonka

pohjalta muodostetaan tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymykset ohjaavat tiedonkeruuta ja tutkimuksen etenemistä ja kun niihin saadaan vastaus, tulee tutkimusongelma ratkaistua (Kananen 2014, 36). Tästä syystä tulee tutkimusongelma määrittellä hyvin ja tutkimuskysymykset muodostaa huolella sellaisiksi, että ne hakevat vastausta tutkimusongelmaan.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelmaa miettiessä on merkityksellistä huomioida myös aiheeseen liittyvä teorian tieto. Laadullinen tutkimus tarvitsee aina rinnalleen teoriaosuuden (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18–19). Teoriaosuudessa käsitellään aiheesta aiemmin esitettyä tietoa, aiheeseen liittyviä käsitteitä ja pohjustetaan muutenkin tutkimuksen lähtökohtia. Kun tutkimukseen liittyvään teorian tietoon on tutustunut tarpeeksi hyvin, on tutkimusongelman ratkaiseminen helpompaa. Tutkimuksen teoria vaikuttaa myös tutkimusaineiston analyysiin ja tutkimuksen uskottavuuteen. Kun tutkimuksessa on selostettu aiheeseen liittyvää taustatietoa sekä aineiston keräämis- ja analysointitapaa, pääsee lukija paremmin kiinni tutkimuksen aiheeseen ja pystyy arvioimaan sen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20–21).

4.2 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu

Laadullista tutkimusta toteuttaessa merkityksellistä on siis miettiä ja kertoa aineistonkeruutavasta. Laadullisen tutkimuksen aineisto kerätään yleensä luonnollisissa oloissa ja siksi päädyin itse opinnäytetyössäni keräämään tutkimusaineiston teemahaastatteluiden avulla kasvattajien työympäristössä. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa edetään ennalta rajattujen teemojen ja niihin liittyvien kysymyksien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Haastattelun teemojen määrittelyyn vaikuttaa tutkimuksen aihe ja tutkimusongelma. Teemojen tulisi olla sellaisia, että ne auttavat keräämään aineistoa ja sitä kautta tuomaan ratkaisua tutkimusongelmaan. Teemojen alle muodostettavat kysymykset tarkentavat sitä, mitä juuri tästä teemasta halutaan tietää. Haastattelutilanteessa ei ole merkitystä sillä, missä järjestyksessä teemoja käydään läpi (Vilka 2005, 101–102). Nämä asiat otin huomioon haastattelua suunnitellessa ja toteuttaessa.

Valitsin teemahaastattelun haastattelumuodoksi opinnäytetyöhöni, koska halusin saada tutkimusongelmaani liittyvää aineistoa mahdollisimman tarkasti ja laajasti kuitenkaan ohjailmatta haastateltavia halutun vastauksen suuntaan. Teemahaastattelulla sain rajattua haastattelussa käsiteltävät aiheet ja vaikutettua näin siihen, millaisista asioista haastattelussa nousee esiin tietoa ja kokemuksia. Vaikka teemahaastattelu onkin avoimempi kuin esimerkiksi lomakehaastattelu, ei siinäkään voi kysyä ihan mitä tahansa, vaan tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimusongelmaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Koin, että ennakkoon päätetyt teemat auttavat haastateltavia pysymään oikeassa aiheessa ja näin antamaan minulle laadukkaampaa aineistoa tutkimukseen.

Päätin siis toteuttaa tutkimukseni teemahaastatteluina päiväkodeissa. Tutkimukseeni valikoitui mukaan kaksi päiväkotia Seinäjoelta, joissa molemmissa toteutetaan omahoitajuus työmenetelmää. Halusin nimenomaan, että haastattelemani päiväkodin työntekijät olisivat omahoitajia, jotta saan heidän ajatuksensa ja näkökulmansa mukaan tutkimukseen. Haastateltavia tutkimukseeni sain yhteensä viisi. Jokainen heistä toimi päiväkodissa lastentarhanopettajana ja yksi oli lisäksi päiväkodin johtaja. Koulutukseltaan he olivat joko sosionomeja (AMK) tai lastentarhanopettajia. Työkokemusta haastateltavilla oli kertynyt kahdesta vuodesta 24 vuoteen. Omahoitajuus työmenetelmää haastateltavani olivat työssään toteuttaneet yhdestä vuodesta kymmeneen vuoteen. Opinnäytetyössäni erotan haastattelut toisistaan koodaamalla ne H1-H5. Numerointi ei vastaa haastatteluiden toteuttamisjärjestystä, jotta haastateltavien anonymiteetti säilyy eikä heidän henkilöllisyytensä paljastu.

Koin teemahaastattelun olevan sopiva tapa toteuttaa tutkimukseni, sillä haastatteleamalla omahoitajia, annoin heille mahdollisuuden kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan omin sanoin ilman ohjailua halutun vastauksen suuntaan. Lisäksi laadullisen tutkimuksen toteuttaminen haastatteleamalla mahdollisti ajatuksien tarkentamisen puolin ja toisin. Sain tarkennettua omia kysymyksiäni haastateltaville ja sain myös kysytyä heiltä tarkennusta vastauksiin. Näin pyrin varmistamaan, että ymmärsin mitä haastateltavani toivat puheessaan esiin, eikä mitään jäänyt oman tulkintani vaaraan.

Jaoin haastatteluni seitsemään eri teemaan (Liite 1), joista viisi oli kohdennettu erityisesti vastaamaan tutkimusongelmaani. Ensimmäinen teema, haastateltavan esittely, antaa taustatietoa siitä, millainen henkilö ja kuinka pitkällä kokemuksella tutkimukseeni vastaa. Viimeinen teema, joka koski omahoitajuuden kehittämistä, taas antaa tietoa siitä, miten haastateltavat itse kokevat omantilanteensa ja vaikutusmahdollisuutensa. Muita teemoja haastattelussani ovat omahoitaja, vanhemmat, lapsi, päiväkodissa vietetty aika ja turvallisuus. Tarkoituksena oli saada teemojen avulla tietoa siitä, millaisilla käytännöillä omahoitajat voivat tukea niin lasta kuin hänen vanhempiaan päiväkodin aloituksessa ja siellä käymisessä niin, ettei turvallinen kiintymyssuhde lapsen ja vanhempien välillä vaarantuisi. Lisäksi halusin saada tietää, millaiset asiat haastavat turvallista kiintymyssuhdetta ja miten turvattomuuden tunteet tulevat esiin lapsessa. Jokaisen valitsemani teeman alle kokosin kolmesta neljään kysymystä, jotka tarkensivat hiukan aihetta ja auttoivat haastateltavia perehtymään aiheeseen tarkemmin.

Annoin haastattelurungon haastateltaville ennakoon tutustuttavaksi, jotta aineistosta tulisi mahdollisimman kattava. Itse haastattelutilanteessa kysymyksiä nousi esiin lisää haastateltavien vastauksien perusteella. Jorma Kananen kuvailee teoksessaan mielestäni osuvasti laadullista tutkimusta ja siihen liittyvää teemahaastattelua. Hän kertoo haastattelun olevan kuin palapeli, jossa haastateltavan vastaukset ovat osa kokonaisuutta ja niiden pohjalta nousee uusia kysymyksiä, jotka auttavat tutkijaa kokoamaan kokonaisvaltaisen kuvan ja ymmärryksen tutkimuskohteesta. (Kananen 2014, 71–72.)

4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessani huomioin sen tutkimuseettiset näkökohdat todella tarkasti. Ennen tutkimustani kysyin tutkimusluvan (Liite 2) Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalta Aija-Marita Näsäseltä. Hän lähetti minulle kirjallisen luvan (Liite 3) postitse, jonka jälkeen saatoin aloittaa haastateltavien etsimisen. Ensimmäisestä päiväkodista, johon olin yhteydessä, sain kolme innokasta haastateltavaa helposti. Lisäksi sain kaksi haastateltavaa toisesta päiväkodista, johon olin myöhemmin yhteydessä.

Jotta tutkimus etenisi haastateltavien kannalta eettisesti, tulisi haastateltavien saada perehtyä tutkimus aiheeseen ja tutkimuksen etenemiseen riittävän tarkasti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26). Siksi lähetinkin haastateltavilleni sähköpostitse tiedotuskirjeen (Liite 4), jossa kerroin mahdollisimman tarkasti opinnäytetyöni ja tutkimukseni sisällöstä sekä etenemisestä, jotta he tietäisivät millaiseen tutkimukseen osallistuvat. Lisäksi painotin heti yhteistyön alusta lähtien haastateltaville, ettei heidän henkilöllisyytensä tulisi tutkimuksen missään vaiheessa esille. Kysyin kuitenkin haastateltavilta luvan kertoa opinnäytetyössäni heidän ammattinimikkeensä sekä työkokemuksensa pituuden.

Tutkimusta tehdessä mietin riittääkö viisi haastateltavaa luotettavaan aineistoon tutkimusta varten. Sain kuitenkin mielestäni näiltä viideltä haastateltavalta niin kattavia vastauksia, että määrä oli riittävä. Lisäksi huomasin, että haastateltavien vastaukset olivat monella tapaa yhteneväisiä, mikä kertoo siitä, että haastateltavien vastaukset kuvastavat monien omahoitajien kokemuksia ja ajatuksia aiheesta. Sovimme haastattelut jokaisen haastateltavan kanssa erikseen niin, että ne voitiin toteuttaa rauhassa ilman kiirettä. Haastattelut kestivät 20 minuutista noin 50 minuuttiin. Koska olin antanut haastattelurungot haastateltaville jo ennakkoon tutustuttavaksi, olivat vastaukset kattavia ja aiheeseen päästiin suoraa ilman turhaa miettimistä. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja ja ne sujuivat ongelmitta. Haastatteluissa minulla oli mukana nauhuri, mikä takasi sen, ettei aikaa kulunut muistiinpanojen kirjoittamiseen eikä keskustelu näin ollen keskeytynyt turhaan. Nauhuri takasi myös sen, että saatoin jälkeenpäin kuunnella haastateltavien vastaukset sanatarkkaan uudelleen ja vältin näin niiden väärin tulkitsemisen.

Jokaisen haastattelun aluksi kertosin vielä haastateltaville sen, ettei heidän henkilöllisyyttään tuoda tutkimuksen missään vaiheessa esiin. Lisäksi kysyin luvan nauhoitukseen, kerroin sen olevan vain minun käytössäni tutkimuksen ajan ja että hävitän sen, kun en siitä enää mitään tutkimukseeni saa. Kaiken kaikkiaan haastattelut sujuivat hyvin ja sain niistä kattavan aineiston tutkimustani varten. Haastattelujen litterointi vaiheessa jouduin kysymään vielä muutamalta haastateltavalta sähköpostitse tarkennusta heidän vastauksiinsa, jotta tulkitaisin ne juuri niin kuin he ovat tarkoittaneet.

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineiston analysointitapana sovelsin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Analyysin tarkoituksena on löytää ratkaisu tutkimuskysymyksiin ja siksi analysointi menetelmä on aina sidoksissa tiedonkeruumenetelmään (Kananen 2014, 42). Lisäksi tutkimusaineiston analysoinnilla pyritään kokoamaan aineistosta ymmärrettävä kokonaisuus, joka ratkaisee tutkimusongelman (Puusa 2011, 17). Näistä syistä koin aineistolähtöisen sisällönanalyysin parhaaksi tavaksi saada vastaus tutkimuskysymyksiini.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi aloitetaan kirjoittamalla aineisto sana sanalta auki eli litteroimalla se (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Minulle haastatteluista tuli litteroitua tekstiä yhteensä 49 sivua. Tämän aineiston luin useampaan kertaan läpi ja perehdyin sen sisältöön. Sen jälkeen kävin koko litteroidun haastatteluaineiston läpi värillisten yliviivauskynien kanssa ja merkitsin sieltä esiin nousevia ilmauksia ja asioita. Näitä esiin nousseita asioita sitten kokosin erilliseen tiedostoon omiksi asiakokonaisuuksiksi. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistosta esiin nousseita asioita tuleekin luokitella ensin alaluokiksi ja sitten suuremmiksi yläluokiksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Alaluokista kokosin lopuksi vielä omaan tiedostoonsa yläluokkia, joista jokaiselle annoin oman teeman. Teemahaastattelurungossa minulla oli teemoina haastateltavan esittely, omahoitaja, vanhemmat, lapsi, päiväkodissa vietetty aika ja arki, turvallisuus sekä kehitettävää, Aineiston analysoinnin tuloksena minulle syntyi samoja teemoja, mutta alkuperäisistä teemoista lapsuus, turvallisuus ja päiväkodissa vietetty aika ja arki yhdistyivät. Loppujen lopuksi minulla oli neljä pääteemaa: Omahoitajuus, vanhemmat, lapsen turvallisuudentunne päiväkodissa sekä kehittämisen kohteet. Omahoitajuus teeman alle tuli alaotsikot mitä on omahoitajuus ja mitä se vaatii, omahoitajuuden edut sekä lapsen tukeminen. Vanhemmat teeman alle tuli alaotsikot lapsen päivähoitoon valmistautuminen ja yhteistyö päiväkodin kanssa. Lapsen turvallisuuden tunne päiväkodissa teeman alle tuli alaotsikot lapsilähtöisyys ja yhteistyö, vanhempien merkitys lapselle, omahoitajan merkitys lapsen turvallisuuden tunteelle, turvattomuuden ja ikävän näkyminen lapsessa sekä tilanteet, jotka tuovat esiin lapsen turvattomuuden. Näihin liittyviä tuloksia kävin vielä läpi ja tein niistä johtopäätöksiä sekä listasin usein esiinnousseita asioita ja omia ajatuksiani erilliselle paperille.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi esittelen tutkimustulokset, joita haastatteluissa nousi esiin. Kuten edellä kerroin, tutkimustuloksieni teemat ovat osin samanlaiset kuin teemahaastattelurungossa olleet teemat. Tuloksissa tulee esiin esimerkiksi se, millaisia keinoja omahoitajilla on tukea lapsen turvallista kiintymyssuhdetta vanhempiin, kuinka vanhemmat voivat vaikuttaa kiintymyssuhteen säilymiseen, millaisissa tilanteissa ja miten lapsen turvattomuus tulee esiin päiväkodissa sekä miten omahoitajuutta tulisi kehittää jatkossa. Havainnollistan haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia lainauksilla haastatteluista.

5.1 Omahoitajuus mahdollisuutena ja haasteena päiväkotityössä

Kaikki viisi haastattelemaani omahoitajaa kokivat omahoitajuuden niin aikuisia kuin lapsia palvelevana työmenetelmänä. Haastateltavani kuvailivat omahoitajuuden takaavan sen, että kaikki lapset tulevat yksilöllisesti huomioiduiksi, havainnoiduiksi ja heidän päiväkotiin liittyvät kirjaamista vaativat asiat tulevat hoidetuksi. Omahoitajuryhmä on pienempi kuin normaali lapsiryhmä, joten näin myös omahoitajalla on paremmin aikaa paneutua yksittäisen lapsen asioihin ja kannatella yksilöllisemmin jokaista lasta (Salminen & Tynninen 2011, 47). Seuraavaksi kerron, millaisia asioita omahoitajuus haastatteluiden ja aiemman tiedon mukaan työmenetelmä vaatii, millaisia tehtäviä omahoitajilla on ja millaisia keinoin omahoitaja voi lapsen turvallista kiintymystä hoidossa tukea.

5.1.1 Haastateltavien kokemuksia omahoitajan tehtävistä

Lasten päivähoidosta annetun lain mukaan päiväkodin tulee tukea lapsen persoonallista tasapainoista kehitystä tarjoamalla hänelle turvallisia ihmissuhteita, kehitystä monipuolisesti tukevia toimintoja ja suotuisan kasvuympäristön (L 19.1.1973/36). Omahoitajuus työmenetelmä paneutuu juuri näihin asioihin ja tukee lasta monipuolisesti. Omahoitajan työhön kuuluu oman lapsiryhmän lapsien kaikenlaisen ohjaamisen ja tukemisen lisäksi esimerkiksi heidän tavoitteiden, kehittymisen

ja päivän sujumisen kirjaaminen ylös sekä niistä muille päiväkodin ohjaajille kertominen tarpeen tullen. Omahoitajat huolehtivat heille kuuluvien lasten varhaiskasvatussuunnitelmien (Vasu) tekemisen, aloituskeskustelujen hoitamisen sekä muut lapseen ja hänen perheeseensä liittyvät asiat. Kun jokainen hoitaa omien lapsiensa asiat, pysyy toiminta järjestelmällisenä ja sujuvana. Kaksi haastateltavaani kuitenkin koki, että omahoitajuus vaatii enemmän työtä kuin jos hoitovastuu olisi jaettu kaikkien hoitajien kesken (H2, H4).

Kyllähän se vaatii enemmän, kun sulla on tiettyjä lapsia, jotka on sun vastuulla. Sun pitää tutustua niihin erityisesti ja myös vanhempiin, että kyllä se vaatii meiltä niinku työtä. (H2)

Omahoitaja joutuu perehtymään lapseen ja hänen perheeseensä tarkemmin, mutta toisaalta tämä ainakin haastattelujen perusteella takaa myös sen, että jokainen perhe tulee yksilöllisesti kuulluksi ja hoidon laatu koetaan parempana. Toinen kahdesta haastateltavastani koki omahoitajuuden myös vaativan jatkuvaa itsensä kehittämistä sekä omien työtapojen uudistamista (H4). Vaikka jatkuva oman toiminnan tarkkaileminen vie aikaa ja energiaa, pitää se kuitenkin huolen siitä, että toiminta kehittyy koko ajan ja lapsen etu tulee huomioiduksi aina. Omahoitajuus vaatiikin työntekijältä ja työyhteisöltä voimaa, tietoa, taitoa ja tahtoa pitää työmenetelmää yllä ja kehittää sitä aina vain toimivammaksi (Salminen & Tynninen 2011, 49). Työyhteisö voi auttaa kaikkia sen jäseniä löytämään omat vahvuutensa ja kehittämään omaa omahoitajuuttaan toimivammaksi. Kuten yksi haastateltavistani totesikin, mahdollistaa omahoitajuus omien vahvuuksien hyödyntämisen työssä (H5). Kun hoito ja ohjaus tapahtuvat omissa pienryhmissä, voi omahoitaja itse päättää millaisia työmuotoja opetuksessaan hyödyntää. Tämä antaa energiaa omaan työskentelyyn ja sen kehittämiseen.

Vaikka omahoitajuus koettiin haastatteluiden perusteella niin lapsia kuin aikuisia palvelevaksi käytännöksi, todettiin sen myös vaativan hoitajilta monenlaisia taitoja. Erityisesti kolme (H1, H2, H4) haastateltavista kokivat omahoitajuuden vaativan herkkyyttä ja hienotunteisuutta huomata lapsessa ja vanhemmissa yksilöllisiä piirteitä, kykyä ottaa ne huomioon päivittäisissä tekemisissä ja kykyä olla avoin vuorovaikutukselle vanhempien kanssa.

Mut nyt kun me ollaan niinku tutustuttu lapsiin ja huomattu, opittu tietämään, että mitä kukin lapsi tarvitsee, nii nyt me ollaan sitte vähän välillä,

eilen esimerkiksi, jaettiin lapsia vähä eri tavalla sitten rikkoen tätä omahoitajuryhmää. (H4)

Et ei niinku pakoteta mihinkään että. Et sit ne ekat päivät tai ekat viikot voi olla sitä, et ei se ruoka vaa ny oikee maistu. Et sit vaa tarjotaan sitä, et sille tulis se turvallinen olo ja pidetään paljon sylissä. (---) Et semmonen herkkyyys siinä tilanteessa. (H2)

Omahoitajan täytyykin osata kohdata jokainen perhe heidän omalla yksilöllisellä tavalla, sillä onnistunut kohtaaminen on koko toiminnan onnistumisen tae (Mattila 2011, 15). Lapsen päiväkodin aloitus koettiin kaikissa haastatteluissa tärkeimmäksi ja herkimmäksi ajaksi omahoitajuuden kannalta. Silloin lapset ja perheet eivät luonnollisestikaan ole yleensä vielä tuttuja hoitajille, joten kaikki on uutta. Kolmen haastateltavan mukaan erityisesti alussa voi vanhempien kanssa tulla turhia väärinkäsityksiä (H1, H2, H4). Haastateltavien mukaan vanhemmat saattavat joskus esimerkiksi ymmärtää jonkin hoitajan hyvällä tarkoitetun neuvon töykeäksi. Siksi haastateltavat kokivatkin, että omahoitajalta vaaditaan herkkyyttä huomata vanhempien kommunikointityylit ja taitoa toimia tilanteissa hienotunteisesti. Alun väärinymmärryksiä voi helpottaa myös se, että perheen kanssa istutaan rauhassa alas, ja omahoitajat aluksi vain keräävät mahdollisimman paljon tietoa perheestä (Becker-Weidman 2008, 77–80). Omahoitaja voi myös aluksi kertoa päiväkodin käytänteistä, jolloin päiväkotia ja sen henkilökunta tulevat tutuksi perheelle ja väärinymmärrykset vähenevät.

Yksi haastatteluissa eniten ajatuksia herättänyt asia oli asioiden puheeksi otto. Keinoja ottaa vaikeatkin asiat puheeksi oli monia, mutta joskus oikean ajan ja paikan löytäminen koettiin haasteelliseksi. Mieltä painavien asioiden ottaminen puheeksi vanhempien kanssa on kuitenkin omahoitajan velvollisuus ja tämä tulikin esiin myös kahdessa haastattelusta (H2, H3).

Että kyllä puhutaan ehdottomasti. Et jos alkaa näkyä lapsen käytöksessä, et se alkaa olla levoton ja semmonen väsyny, nii sitte tietää et nyt ois lyhyemmät päivät tai joku loma tarpeen. (H2)

Yksi omahoitajista mainitsi puheeksi otossa hyväksi tavaksi positiivisen lähestymistavan asiaan (H1).

Nii sitte oli siinä hyvä kohta sitte sanoa nii, että ”Nyt on ihanaa, et oikeen niinku positiivista, että tekin saatte lomilla ja nyt lapset niinku saa myös

lomailta että.” (---) Aina niinku sen positiivisen kautta. (---) Huomaa sen positiivisen kehityksen. (H1)

Vanhempia ei tulisi syyllistää vaan päinvastoin kannustaa oikeaan suuntaan ja kehua siinä, missä on onnistuttu. Oman huolen tuominen esiin ja aidosti avun pyytäminen kuulostaa vanhemmistakin paremmalta, kuin ongelmia korostava ja vanhempia arvosteleva lähestymistapa (Huolen puheeksi ottaminen THL, 30.12.2014). Asioiden käsittelyssä tulisikin siis keskittyä positiiviseen muutokseen. Neljä haastattelemani omahoitajaa kokivat myös, että asioita on helpompi ottaa puheeksi, kun tilanteeseen oli valmistautunut hyvin kirjaamalla asiaan liittyviä tietoja ylös tai, kun oli jokin määräys tai asetus johon tukeutua huolesta puhuttaessa (H1, H2, H4, H5).

Ne (puheeksi ottamiset) on vaikeita. Niihin pitää hyvin valmistautua. Kun näitä asioita tuo, pitää olla hyvin semmosta mustaa valkoisella, ettei tuu sitä syyllistämistä. (H1)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivuilla onkin saatavana huolen puheeksi ottamiseen liittyvä ennakointi lomake, joka voi helpottaa omahoitajan työtä (Huolen vyöhykkeistö THL, 30.12.2014). Ainakin osa haastattelemistani omahoitajista olikin tietoisia tästä lomakkeesta.

Yleensä vanhemmat ottavat huolen ja omahoitajilta saadun muun tiedon vastaan parhaiten, kun se kerrotaan lapsen näkökulmasta. Vanhemmille voidaan kertoa lapsen tunteista, miten päivä on sujunut ja mitkä asiat ovat tuntuneet vaikeilta tai mitkä taas helpoilta. Kahdessa haastattelussa tuli ilmi näitä asioita, samoin kuin se, että huolesta voi kannattaa puhua mieluummin muiden asioiden keskellä, kuin aivan suoraa vain siitä (H2, H5). Huolesta voi olla esimerkiksi helpompi puhua ystävällisen jutustelun ja kyselyn keskellä. Jos vanhemmat eivät kuitenkaan ymmärrä omahoitajien huolta tai sen syitä näiden keinojen avulla, tulee omahoitajan ottaa asia puheeksi suoraan kuitenkin niin, että ammatillisuus säilyy (Eriksson & Arnkil 2012, 7-10). Näin totesivat myös kaksi haastateltavaani (H2, H5).

Nii vähä niinku kyselyn kautta, että ei syyllistävästi. Mut sitte jos he niinku, ei mee se tavallaan perille sillä tavalla, nii sitte täytyy vaa sanoa ihan suoraa. Tehään kuitenkin palvelus sille perheellekin sillä tavalla. (H5)

Olennaista on huomata, milloin tilanne vaatii yhteistyötä muiden tahojen kuten lastensuojelun kanssa. Tällainen tilanne voi yhden haastateltavani (H1) mukaan olla esimerkiksi silloin, jos lapsi viettää hoidossa pitkiä päiviä ja aikoja ilman lomaa, eivätkä vanhemmat tee asialle mitään hoitajien kehotuksista huolimatta. Yhteistyö niin vanhempien ja hoitajien kuin hoitajien ja heidän yhteistyötahojensa kanssa on todella tärkeää myös lapsen kiintymyssuhteen kannalta. Vanhemmat eivät aina välttämättä ymmärrä tai tiedä kiintymyssuhteesta ja sen merkityksestä lapselle. Siksi omahoitajat haastatteluiden perusteella kokevatkin tehtäväkseen kertoa siitä vanhemmille ja muistuttaa esimerkiksi juuri loman tarpeellisuudesta. Yhteistyön tekeminen esimerkiksi lastensuojelun kanssa ei ole osoitus vanhempien huonoudesta, vaan sillä pyritään turvaamaan lapsen turvallinen kehitys ja kiintymyssuhteen säilyminen turvallisena. Tämä omahoitajien tulisikin kertoa vanhemmille.

Huolen puheeksi ottamiseen liittyen haastattelemani omahoitajat olivat sitä mieltä, että yksi omahoitajan tärkeimmistä tehtävistä on olla vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Neljä omahoitajaa toi haastatteluissa esiin sen, että omahoitajat vastaavat keskusteluista, päivittäisistä kohtaamisista, vanhempien ohjeistamisesta ja rohkaisemisesta sekä heidän kuuntelustaan (H1-H4).

Ja sit tietysti niinku tarjotaan vaihtoehtoja, et miten täst niinku päästään eteenpäin. Et vanhemmilla ei monesti oo niitä työkaluja siihen tilanteeseen, niin sit me avitetaan, et ”Hei kokeillaan ens kerralla tätä ja kokeillaanko tätä”. Ja tehään yhteistyötä. Se on ehkä se tärkein. (H2)

Erytisesti lapsen aloittaessa päiväkotia, on hyvä, että myös vanhemmat tutustuvat lapsen omahoitajaan ja päiväkodin käytäntöihin. Omahoitajat antavat kaiken vanhempien tarvitseman tiedon heille sekä huolehtivat muutenkin siitä, että vuorovaikutussuhde heidän kanssaan syntyy. Neljän haastateltavan mukaan, vanhempia tulee neuvoa ja ohjata, kuitenkin niin, ettei heitä loukata (H1-H4). Tärkeää on myös kuunnella mitä sanottavaa vanhemmilla on, sillä tietoja, taitoja, näkemyksiä, osamista ja ymmärrystä on niin omahoitajilla kuin myös vanhemmilla (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21). Toimiva vuorovaikutussuhde sekä kasvatuskumppanuus vanhempien ja omahoitajien välillä takaa lapselle paremmat mahdollisuudet turvalliseen ja hyvään kehitykseen.

Päiväkodissa omahoitaja vastaa siitä, että erilaisia kiintymyssuhdetta tukevia käytänteitä pidetään yllä ja että myös vanhemmat ovat selvillä niiden merkityksestä.

Neljä haastattelemistani omahoitajista pitivät tärkeänä esimerkiksi sitä, että omahoitaja huolehtii keskusteluista, kuvapäiväjärjestyksen käytöstä ja siitä, että vanhemmille kerrotaan millä tavoin he voivat tukea lapsen kiintymyssuhdetta (H1-H4). Omahoitajan täytyy yleensäkin vastata siitä, että arki on sujuvaa. Koska vanhemmilla ei ole välttämättä tietoa siitä, mikä on kiintymyssuhde ja mikä sen merkitys on, tulisi omahoitajien kertoa siitä vanhemmille. Näin saataisiin ajettua lapsen etua.

Työssä tulee myös huomioida niin kodin kuin päiväkodin rajat (H4). Eri kodeissa on erilaisia tapoja ja siksi kaikkien lasten ja perheiden kohdalla ei toimita samalla tavalla. Jotkut vanhemmat eivät esimerkiksi halua, että lapsen turvaelua otetaan ulos mukaan, kun taas jollekin perheelle se voi sopia (H4). Nämä täytyy huomioida samoin kuin päiväkodin omat säännöt. Kaikessa on kuitenkin ensisijaisesti mietittävä lapsen etua. Omahoitajuudella tämä saadaan paremmin taattua. Yhden haastateltavan (H1) mukaan omahoitajuuden avulla voi päästä lähemmäksi lasta ja hänen perhettään ja näin tulla tutummaksi heidän kanssaan. Omahoitajan ei olekaan tarkoitus tulla ystäväksi lapsen perheen kanssa vaan saada luotua heihin kumppanuussuhde, jolla voidaan taata lapsen etu kaikissa päiväkodin asioissa (Salminen & Tynnenen 2011, 59). Sen lisäksi, että omahoitaja huolehtii hänelle määrätystä lapsista, täytyy hänen kuitenkin lisäksi olla selvillä myös muiden lasten asioista. Yhdessä haastattelussa nousikin esimerkkinä esiin ajatus siitä, että omahoitajan tulee osata kertoa myös muiden lasten päivistä, kun heidän vanhempansa tulevat heitä hakemaan (H4).

Ja sitten meillä on sellanen päivästä sellanen paperilappu, mihin me aina kirjataan jokainen oman ryhmän asiat, että yritän aina ennen ku lähen itte ulos, nii yritän aina kattoo, et mitäs vaikka X:n porukka on tänään tehny, että osaan sitte niin ku siitä kertoa kenelle mitäkin satunu. (H4)

Vaikka omahoitaja huolehtiikin ensisijaisesti oman ryhmänsä lapsista, eivät kaikki omahoitajat kuitenkaan ole aina paikalla. Jos omahoitaja ei ole iltapäivällä paikalla, kun lapsia haetaan kotiin, täytyy niin vanhempien kuin päiväkodin henkilökunnan osata toimia oikein. Vanhempien tulee puhua lapsen asioista myös muulle henkilökunnalle ja muiden hoitajien tulee osata kertoa lapsen kuulumisista vanhemmille (Salminen & Tynnenen 2011, 58). Omahoitajan olisi kuitenkin hyvä ilmoittaa niin vanhemmille kuin ryhmänsä lapsille ennakoon esimerkiksi pitemmistä poissaoloistaan, jotta he osaavat valmistautua tähän.

5.1.2 Omahoitajien kokemuksia lapsen kiintymyssuhteen tukemisen keinoista

Kuinka omahoitaja voi sitten tukea lapsen kiintymyssuhdetta tämän ollessa päiväkodissa? Tärkeimmäksi ajaksi lapsen tukemiseen koettiin päiväkodin aloitus:

Se voi olla alussa justii, et kun on ihan vieras paikka ja vieraat aikuiset ja vieraat lapset, nii aluks haluu yhen ihmisen johon tutustuu. Ja se yks tuttu aikuinen ja sitte ku alkaa olla paikat tuttuja nii sit ei oo enää nii väliä et onko se se sama tuttu aikuinen. (H4)

Omahoitaja huolehtii yleensä aloituskeskustelut ja molemmissa päiväkodeissa, joissa kävin omahoitajia haastattelemassa, pyrittiin siihen, että omahoitaja on perhettä vastassa lapsen tullessa ensimmäistä kertaa päiväkotiin. Omahoitajan olisi hyvä myös käydä perheen kotona kotikäynnillä ennen päiväkodin aloitusta, mikäli se vanhemmille sopii (Salminen & Tynninen 2011, 41). Tämä nousikin esiin kaikissa haastatteluissani. Kotikäynti mahdollistaa päiväkotiin tutustumiskäynnin tavoin sen, että lapsi ja perhe saavat tutustua hoitajaan rauhassa. Ennen päiväkodin aloitusta tulisi siis laittaa yhteistyö alulle. Aloituskäyntien lisäksi tähän kuuluvat myös aloituskeskustelut perheen kanssa ja kokonaisvaltainen tutustuminen perheeseen ja lapseen (Salminen & Tynninen 2011, 41–43). Tätä mieltä olivat myös haastateltavani. Kaksi haastateltavaani (H4, H5) kokivat yhteistyön aloittamisen jo ennen hoidon varsinaista aloitusta tärkeäksi siksi, että sillä tavalla saadaan luotua toissijainen kiintymyssuhde lapsen ja hoitajan välille, mikä taas voi tukea ensisijaista kiintymyssuhdetta eli lapsen ja vanhemman välistä kiintymystä. Omahoitaja pyrkiikin hoidon alussa kaikin tavoin tukemaan lapsen ja vanhempien välistä kiintymyssuhdetta niin, että lapsi saa käsiteltyä eroa vanhemmista ja hän saa tuoda vapaasti kaikenlaiset tunteet ja ajatukset esiin (Salminen & Tynninen 2011, 42–43).

No oikeestaan niinku meillähän on ne perhekuvat tuolla seinällä, nii käytetään niitä. Ja osalle lapsista se tuo paljo turvaa, että ne saa sen oman kuvan käydä sieltä taululta hakemas ja sitte osa pitää sitä tosi rakkaasti tuos sylis. Ja se lohduttaa ja helpottaa. Ja sitte osalle on joku unikaveri todella tärkeä, et mihin se pupu on hävinnyt ja rauhottuu siitä, että saa sen oman unikaverin vierelle. Tai jonkun muun lelun mikä tuo turvaa tai muistoa kotoa tai näin. (H4)

Kahden haastateltavani mukaan omahoitajan tulisi myös kertoa vanhemmille päiväkodin kiintymyssuhdetta tukevista käytännöistä, kuten siitä, että päiväkotiin voi

tuoda perheen kuvan tai tutun lelun kotoa (H4, H5). Näin vanhemmatkin voivat antaa oman panoksensa heidän ja lapsen välisen kiintymyssuhteen kannatteluun. Hoitajat sitten huolehtivat, että näitä käytänteitä pidetään yllä.

Sen lisäksi, että omahoitajat kertovat vanhemmille päiväkodin kiintymyssuhdetta tukevista käytänteistä ja muista päiväkodin aloitukseen liittyvistä asioista, tulisi heidän kaikkien haastateltavieni mukaan myös jollain tavalla valmistella vanhempia lapsen päiväkodin aloitukseen. Valmistelua voi tehdä kertomalla muun muassa siitä, millaista se voi olla ja millaisia tunteita se voi herättää:

Joo, eli just sitä, että rohkastaan siihen, että avoimia ollaan, että niinku mäkin usein sanon, että teitä saattaa niinku itkettää kun, te lähdettä, että hyväksyä se et se on oikea tunne. Sehän on ihanaa, jos sä niin ikävöit omaa lastas. (H1)

Näin lapsen päiväkodin aloitus on myös vanhemmille helpompi, mikä taas heijastuu lapseen.

Kuten aiemmin totesin, omahoitajan tulisi olla etenkin lapsen ensimmäiset viikot päiväkodissa hänen saatavillaan. Neljässä haastatteluistani nousi esiin läsnä olevan vuorovaikutuksen merkitys (H2-H5).

Eli tän päivän voi hoitaa silleen, et sä vaan meet siirtymätilanteesta toiseen ja mietit, et seuraavaks on se aktiviteetti ja sit nukkumaan, syömään välipala niinku tai sit sä meet niinku, huomioit joka lapsen. Käyt juttelemassa sille lapselle. Meet niinku sinne lapsen tasolle. (---) Et vaikka on kiireinen päivä, nii kyllä jos vaa haluaa, nii kyl sieltä löytyy niitä hetkiä. (H2)

Ja tietenki tuo, et ois mahdollisimman tuttu ryhmä ja tuttuja aikuisia, ja että olis semmosta lämmintä läsnäolevaa vuorovaikutusta lasten ja aikuisten kesken. (H3)

Tällä tarkoitetaan sitä, että aikuinen on aidosti läsnä ollessaan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Hän haluaa aidosti nähdä ja kuulla lasta (Mattila 2011, 15). Sen lisäksi, että aamutilanteissa lapsen tullessa päiväkotiin ollaan paikalla, voidaan vanhempia myös auttaa lapsen riisumisessa ja muutenkin hoitoon jäämisen helpottamisessa. Kahden omahoitajan mukaan vanhemmilta voi kysyä miten he haluaisivat, että heitä autetaan (H1, H4).

Et ihan vaan siitä jutellaan, et miten toimitaan ja miten tehdään. (---) Et jää semmonen hyvä mieli kaikille ja sitte tavallaan kuitenkin vanhemmat

on se lapsen asiantuntijoita. Että he kuitenkin tietää paremmin sen lapsen asiat. (H4)

Lapsen kanssa voi esimerkiksi ensin vilkuttaa vanhemmille ja alkaa sitten houkutella häntä leikkiin tai tarjota syyliä hänelle, mikäli leikkiin ei vielä halua ryhtyä. Näin hoitoon jääminen on selkeämpää ja myös helpompaa. Kolmen haastateltavan mukaan, tärkeää on, että annetaan perheelle ja lapsille erityisesti tilaa, mahdollisuuksia, rauhaa ja aikaa (H1, H4, H5). Koska päiväkodin aloitus on uutta niin lapselle kuin hänen vanhemmilleen, tulee omahoitajan kertoa vanhemmille, että vaikka sopeutuminen tuntuu aluksi hankalalta erityisesti lapselle, alkaa hoidossa käyminen kyllä sujua ajan myötä (Salminen & Tynninen 2011, 42). Jo pelkkä omahoitajan tarjoama tuki ja turvallisuus helpottavat lapsen hoitoon sopeutumista.

Myös vanhempia voi auttaa lapsen hoitoon jäämisen helpottamiseksi. Omahoitajat voivat antaa neuvoja, miten jonkin tilanteen voisi hoitaa paremmin. Yksi haastateltavani sanoikin, että vanhemmille voi esimerkiksi kertoa, että nyt me vilkutamme teille ja sitten menemme leikkimään:

Ja sitte haluan sanoo (vanhemmille), että tosiaan otan syyliin ja voidaan vilkuttaa ikkunasta. Se on lapsille konkreettinen semmonen hyvä keino, millä sitte pääsee irtaantumaan vanhemmasta. (H3)

Näin vanhempien on luontevampi lähteä. Toisessa haastattelussa nousi kuitenkin esiin myös se, ettei omahoitaja voi määrittää sitä, kuinka nopeasti tai hitaasti hyvästely tulisi sujua (H1). Jokainen perhe on yksilöllinen ja siksi on tärkeää, että vanhemmat saavat hyvästellä lapsensa juuri sillä tavalla kuin heille luontevalta tuntuu (Salminen & Tynninen 2011, 42–44). Tämä on hyväksi myös kiintymyssuhteelle. Niin vanhempia kuin lastakaan ei siis saisi pakottaa mihinkään, sillä tämä tuo erityistä turvattomuuden tunnetta lapselle. Myös yhden haastateltavani mukaan kiintymyssuhteen kannalta parasta olisi, että päiväkodin aloitus olisi mahdollisimman helppoa ja luontevaa (H4).

Helppoon alkuun vaikuttaa myös se, kuinka paljon omahoitajilla on tietoa lapsesta. Kaikki haastateltavani olivat yhtä mieltä siitä, että vanhemmat tuntevat etenkin aluksi lapsensa paremmin ja siksi toimivalla yhteistyöllä on heti alusta lähtien todella suuri merkitys. Yksi haastateltavani kertoikin, että on tärkeää ottaa selvää lapseen

liittyvistä aivan arkipäivän asioista, kuten siitä käyttäkö hän nokkamukia tai mikä häntä rauhoittaa:

Että siksi on jotenki erityisen tärkeää näillä pienillä, että joko tehdään se alotuskäynti tai hyvin varhases vaihees käydään edes pieni keskustelu, että jutellaan sellasista ihan näin perusasioista, että juoko nokkamukista vai onko unilelu vai silitetäänkö vai mitä tehdää, kun mennään unille, kun ei he osaa ite kertoa sitä välttämättä. Tai ilmasta sitä sitte. (- --) Ja sitte välttämättä ei tiedä miksi itkee, et mikä siihen on syynä. No ei tykkää, että tullaan noin lähelle ja silitetään, että nukahtaa sänkyyn itseksseen. (H4)

Näin tehdään lapsen hoitoon jäämisestä helpompaa, eikä turhaan aiheuteta hänelle turvatonta oloa. Haastateltavieni mukaan vanhempia kehotetaankin varaamaan aikaa keskusteluihin, että perhe ja etenkin lapsi tulisi mahdollisimman tutuksi omahoitajalle heti alusta lähtien. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä tuleekin korostaa myös vanhemmille, jotta he ymmärtävät rehellisyyden merkityksen yhteistyössä (Salminen & Tynninen 2011, 42–43). Mahdollisimman kattavan tiedon saaminen vanhemmilta lapseen liittyen tekee omahoitajan työstä helpompaa ja tukee näin lapsen turvallista kehitystä.

Kun lapsi sitten on käynyt jonkin aikaa päiväkodissa, olisi kiintymyssuhteen kannalta hyvä, ettei häntä hoitava omahoitaja vaihtuisi kovin usein. Kolmen omahoitajan mukaan lasten olisi hyvä jatkaa saman hoitajan ryhmässä niin pitkään kuin mahdollista (H1, H3, H5). Näin säilyisi toissijainen kiintymyssuhde häneen. Toissijainen kiintymyssuhde syntyy lapsen ja hänen omahoitajan välille lapsen ollessa hoidossa. Sen avulla lapsi saa turvallisuutta, huolenpitoa, ymmärrystä ja rakkautta myös ollessaan erossa vanhemmista ja näin myös lapsen ja vanhempien välinen kiintymyssuhde säilyy (Salminen & Tynninen 2011, 44). Yhdessä haastattelussani (H1) nousikin esiin se, kuinka usein varsinkin aivan pienimmille lapsille päädytään olemaan niin sanottuja ”varaäitejä”. Tällöin omahoitaja saattaa alkaa tunnistaa lapsen tunteita ja tarpeita jo aivan pienistä merkeistä. Tällaisissa tilanteissa omahoitajan ja lapsen välinen toissijainen kiintymyssuhde on yleensä niin vahva, että se auttaa lasta jaksamaan läpi hoitopäivän siihen saakka, että hänen vanhempansa tulevat. Lapsen kiintymyssuhdetta tukiessa pitäisikin huomioida jokaisen yksilölliset erot ja ne asiat, jotka turvallista kiintymyssuhdetta heikentävät (Salminen & Tynninen 2011, 44). Näin saataisiin parhaimmat tulokset aikaan. Neljässä haastattelussa nousi esiin esimerkiksi äiti sanan käyttö:

Nytkin oli yhden lapsen kohdalla niin, että aina kun me sanottiin joku äiti sana, mikä tulee usein niinku aivan vahingossa, niin hän alko heti itkemään. Se oli vähän sitte niinku hankalakin, että me sitte yritettiin niinku huomioida, et apua nyt meidän ei saa sitä äiti sanaa käyttää, kun se oli vielä niin akuutti jotenki se ero, sillä lapsella. (H1)

Omahoitajat voivat myös tukea lasta esimerkiksi katsomalla hänen kanssaan kuvia perheestä, juttelemalla vanhemmista, tarjoamalla syliä, kun sitä tarvitaan sekä vaikkapa askartelemalla perheeseen liittyviä asioita (Salminen & Tynninen 2011, 42–43). Lämmin hoiva, läsnäolo ja se, että puhutaan lempeästi, koettiin kaikkein tärkeimmäksi haastatteluideni pohjalta. Yhden haastattelemani omahoitajan mukaan olisi tärkeää tehdä tilanteita, joissa lapsella on mahdollisuus kertoa perheeseen liittyvistä tunteistaan ja ajatuksistaan (H1). Varaamalla aikaa puhumiselle ja sen näytämiseksi, että ikävöinti on ihan hyvä asia, vahvistetaan lapsen kiintymyssuhdetta. Lisäksi yhdessä haastattelussa nousi esiin päivän sanoittamisen merkitys lapsen kiintymyssuhteelle (H5). Kun lapsi on vielä niin pieni, ettei hän osaa esimerkiksi kellon aikoja, voi omahoitaja kertoa lapselle, että lapsi haetaan vaikkapa välipalan jälkeen. Kun lapsi on oppinut päivärutiinin, hänen on helpompi käsittää päivän kulkua ja sitä, että vanhemmat kyllä tulevat hakemaan hänet. Tämä on hyväksi kiintymyssuhteelle. Päivää tulee myös viedä koko ajan eteenpäin, sillä tekeminen ja rutiinit tuovat turvaa (Kanninen & Sigfrids 2012, 115–117). Kahden haastateltavani mukaan kiva tekeminen ja ohjelman eteenpäin meneminen vievät lapsen huomiota ja näin lapsi ei ehdi niin kovasti ikävöidä (H2, H5).

Omahoitaja voi tukea myös vanhempia ja sitä kautta heidän ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta. Molemmissa päiväkodeissa, joissa haastatteluja suoritettiin, oli tapana, että vanhemmille voidaan laittaa viestiä ja kuvia perään, jos lapsen hoitoon jääminen oli esimerkiksi hankala. Näin pidetään huolta siitä, että vanhemmillekin jää luotavainen ja hyvä mieli ja tämä taas heijastuu positiivisella tavalla lapseen. Kuva lapsesta myös vahvistaa ja pitää yllä vanhemman kiintymystä lapseen. Yksi haastateltava korosti kuitenkin myös rehellisyyden tärkeyttä:

Mutta sitte toki se realistisuus, ettei vaa hehkuta sitä, että kertoo sitte ihan, että itte ainakin kerron sitte ihan, et missä tilanteis itkettiin ja missä tilanteissa tuli se äiti mieleen ja mitä sitte tehtiin, et päästiin siitä yli, että sellasta rehellistä kuvaa päivästä, ettei maalaile mitään kiiltokuvia tavallaan. Mut sitte niinku iloita siitä jokaisesta pienestä edistys askeleesta mikä tulee, että ”Tänään ulkoillussa ei yhtään itkettäny; lähti jo tekemään hiekkakakkuja tai mitä tahansa leikkimään.” (H4)

Lisäksi haastatteluissa nousi esiin myös vanhempien kannustaminen. Omahoitajat olivat sitä mieltä, että niin lapsille kuin vanhemmille pitäisi kertoa, että vanhemmat ovat kuitenkin aina tärkeimpiä kasvattajia. Omahoitajat ovatkin parhaimmillaan vanhempien kasvatustyön ja lapsen ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen tukijoita (Salminen & Tynnenen 2011, 43–44). Omahoitajien tulisi säilyttää ammatillisuutensa läpi koko lapsen hoito ajan. Tämä näkyy esimerkiksi siten, että omahoitaja ei puhu lapsen kuullen vanhemmista negatiiviseen sävyyn, vaikka lapsi olisi kuinka pieni. Myös tämä tuli esiin kahdessa haastattelussa (H4, H5).

Kaikki haastattelemi omahoitajat olivat sitä mieltä, että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on kivijalka koko omahoitajan työlle. Niin omahoitajien kuin vanhempien on hyvä muistaa, että he ovat samalla puolella ja kaikkien tavoitteena on toimia lapsen parhaaksi. Siksi haastattelemi omahoitajat olivatkin sitä mieltä, että yhteistyön toimivuuteen ja avoimuuteen tulee panostaa kunnolla. Yhdessä haastattelussa painotettiin keskustelujen ja päivittäisten kohtaamisien lisäksi koko perheen yhteisiä tapahtumia päiväkodissa (H3). Tällaisia ovat esimerkiksi juhlat ja vanhempainillat. Tällaisten tilaisuuksien koettiin parantavan yhteistyötä ja lisäävän molemminpuolista luottamusta. Kun perheen ja päivähoidon välinen yhteistyö toimii, yhdistyvät siinä lapselle tärkeiden ihmisten ymmärrys ja tieto lapsesta (Kanninen & Sigfrids 2012, 133). Tämä onkin paras tapaa ajaa lapsen etuja aivan arjessa.

5.2 Vanhempien merkitys lapsen turvalliselle kiintymyssuhteelle

Myös vanhempien on tärkeää valmistautua lapsen hoidon aloitukseen, sillä tilanne ei ole useinkaan uusi vain lapselle vaan myös vanhemmille. Kahdessa haastattelussa nousikin esiin, että hoidon aloitus saattaa olla vanhemmille hyvin vaikeaa, etenkin jos vanhemmilla ei ole tietoa siitä, kuinka siihen valmistautua ja kuinka toimia uusissa tilanteissa (H2, H5). Vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on kuitenkin edellytys kiintymyssuhteen kehittymiselle ja säilymiselle (Kaskela & Kekkonen 2006, 22). Siksi omahoitajan merkitys ja apu hoidon aloituksessa onkin suuri myös vanhempien kannalta.

Lapsen päiväkotiin jäämisen tulisi sujua mahdollisimman luontevasti esimerkiksi ilman turhaa edestakaisin juoksemista. Kolme (H1, H4, H5) haastateltavaani toivat

esiin sen, että usein lapsen hoitoon jättäminen on etenkin aluksi hankalaa, mutta se pitäisi pystyä hoitamaan kunnolla, sillä turha sählääminen ei palvele ketään:

Mutta yrittää kumminkin, että pystyy lähtemään, ettei jää siihen, että lapsi kokee sen epävarmuuden, jos siinä menee ja tulee ja menee ja tulee. Että myös vanhempi valmistautuu siihen tuontiin ja lähtemiseen ja on reipas. (H1)

Tästä johtuen vanhempien tulisikin varata aikaa lapsen hoitoon tuomiseen:

Että jos tuntuu, että on ollu tosi vaikeaa (hyvästely) ja vaikka kaksikin lasta, ettei tuu kiireellä. Koska silloin aina kun sä oot kiireinen nii se ilmapiiri niinku kiristyy. (H1)

Vanhemmat voivat valmistautua lapsen hoidon aloitukseen tulemalla lapsen kanssa tutustumiskäynnille päiväkotiin ainakin kerran. Tätä suosittelivat kaikki haastattelemani omahoitajat. Tutustumiskäynnillä tulevat tilat, muut lapset, omahoitaja ja kaikki päiväkodin aikuiset tutuksi. Tutustumiskäynnin avulla yhteistyö ja päiväkodin aloitus saadaan käyntiin pienin askelin. Tutustumiskäynnillä mietitään päiväkodin aloitukseen liittyviä ajatuksia ja mielikuvia siitä, millaista se on sekä millaisia tunteita se herättää (Munter 2001, 46).

Kahdessa haastattelussa (H1, H4) nousi esiin vanhemman merkitys lapsen valmistelussa hoidon aloitukseen. Omahoitajat pitivät tärkeänä, ettei lapselle valehdella missään tilanteessa päiväkotiin menosta, sillä tällainen vain hämmentää lasta ja vähentää luottamusta niin vanhempiä kuin muita aikuisia kohtaan. Huomiota tulisi myös kiinnittää pieniinkin asioihin, kuten äänensävyyn ja sanavalintoihin. Lapsi voi nimittäin tulkita negatiivisen äänensävyn uhkana ja kokea olonsa turvattomaksi. Vanhemmat eivät myöskään saa vain jättää lasta hoitoon ja kadota paikalta hyvästelemättä lasta (Salminen & Tynninen 2011, 42–45). Tästä lapselle voi nimittäin tulla sellainen olo, että hänet on hylätty hoitoon. Vanhemman tulee kertoa selkeästi lapselle, että nyt hän lähtee ja tulee sitten hakemaan lapsen myöhemmin.

Yksi haastateltavistani (H2) toi esiin myös ennakkoon puhumisen mahdollisuuden. Vanhempi voi siis puhua lapsen kanssa jo ennakkoon hoidon aloituksesta sekä siihen liittyvistä asioista ja tunteista. Joskus myös hoitoon jäämisen harjoittelu voi olla hyvä idea, sillä sen jälkeen hoitoon tuleminen ja jääminen sujuvat luontevammin, eivätkä haasta kiintymyssuhdetta niin paljon. Hoitoon tullessa hyvä tapa helpottaa

lapsen oloa on myös sylin tarjoaminen, leikkiin houkuttelu ja kannustaminen (Kanninen & Sigfrids 2012, 144–146). Lämpö ja turvallisen aikuisen läheisyys tekevät lapsen olon paremmaksi ja helpottavat hoitoon jäämistä. Kaksi haastateltavaani (H3, H5) sanoivatkin, että kun vanhempi kertoo lapselle, että hänelle tulee mukava päivä hoidossa, helpottaa se usein lapsen oloa. Vanhemmat voivat myös kertoa esimerkiksi, kumpi vanhempi lasta tulee hakemaan ja mihin aikaan päivästä. Ennakoon valmistautuminen hoidon aloitukseen on lapsen kannalta merkityksellistä ja tekee siitä helpompaa. Vanhempien tehtävä on omalta osaltaan huolehtia, että lapsen arki pysyisi tasaisena ja järjestelmällisenä (Hurme 2000, 150–151). Vanhempien tulee siis tehdä omilla toimillaan hoidon aloituksesta lapselle mahdollisimman stressitön kokemus.

Vanhempien olisi myös hyvä kuunnella mitä sanottavaa omahoitajilla on. Jos vanhemmat ovat ensimmäistä kertaa laittamassa lastansa hoitoon, ei heillä ole välttämättä tietoa, kuinka toimia erilaisissa tilanteissa. Kaikissa haastatteluissa tuli esiin omahoitajan merkitys tiedon välittäjänä. Omahoitajat voivat esimerkiksi kertoa, millä keinoilla vanhemmat voivat vahvistaa heidän ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta. Tällainen keino on esimerkiksi perheen kuvan tuominen hoitoon. Vanhemmat siis vastaavat siitä, että kuva tai kodista muistuttava lelu tuodaan hoitoon ja omahoitajat taas siitä, että niitä käytetään hoidossa. Omahoitaja tukee niin vanhempia kuin lapsia, lapsen pehmeässä laskussa hoitoon (Kanninen & Sigfrids 2012, 144–146). Haastattelujen mukaan omahoitajat myös toivovat, että vanhemmat itse kyselisivät hoitajilta päivän kuulumisia ja heitä mietityttäviä asioita, sillä aina niitä ei itse huomaa eikä muista kertoa (H1, H4). Mikä tahansa lapseen ja hänen hoitoonsa liittyvä mieltä askarruttava asia kannattaa kertoa päiväkodin henkilökunnalle. Tämän avulla kaikilla lasta hoitavilla aikuisilla voi olla yhteneväinen käsitys lapsen tilanteesta ja siitä mihin ollaan menossa ja näin saadaan yhteisvoimin toimittua lapsen hyvinvoinnin parhaaksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 136–137). Kaksi omahoitajaa toivoivat myös, että vanhemmat kertoisivat herkemmin hoitajille myös sellaiset tilanteet kotona, jotka saattavat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin tai olemiseen päiväkodissa (H3, H5). Omahoitajien mukaan vanhemmat tuntevat lapsensa aluksi huomattavasti paremmin kuin päiväkodin henkilökunta, ja siksi he huomaavat myös erot lapsen käytöksessä ja olemuksessa. Haastatteluissa nousi esiin esimerkiksi se, että lapsen käytös saattaa muuttua päiväkodin aloituksen myötä. Päiväkodin kasvattajat eivät

tätä huomaa, sillä he eivät tiedä millainen lapsi on ollut ennen, mutta vanhemmat kyllä yleensä huomaavat ja tietävät. Tällaisista muutoksista olisi aina hyvä puhua päiväkodin henkilökunnan kanssa, jotta lapsen etu voitaisiin huomioida ja päiväkodissa käymisestä saataisiin tehtyä hänelle mahdollisimman helppoa.

Kaksi haastateltavista toivoi lisäksi vanhempien esittävän toiveita sen suhteen, kuinka he haluaisivat jättää lapsensa hoitoon (H4, H5). Jos vanhemmat haluavat jättää esimerkiksi lapsen hoitajan syyliin, he voivat kertoa sen omahoitajalle. Vanhemmat voivat myös kysellä myöhemmin vaikkapa viestillä, rauhoittuiko lapsi nopeasti hoitoon jäätyään. Omahoitajat kokevat tällaisen haastattelujen perusteella yleensä vain positiivisena, sillä se kertoo kiintymyssuhteen laadusta ja tukee sitä. Lapsen hoitopäivän pituudesta puhuttaessa yhdessä haastattelussa nousi esiin vanhempien sosiaalisen verkoston merkitys (H1). Haastateltavan mukaan, kun vanhemmilla on suuri sosiaalinen verkosto ja paljon myös lapselle läheisiä ja tuttuja ihmisiä, ovat lapsen hoitopäivät usein lyhempiä, sillä yleensä joku pääsee hakemaan häntä jo aiemmin kotiin. Toisaalta tässä kohtaa voidaan miettiä myös sitä, tuoko useampi hoitaja lapsen elämään vain liian monta aikuista, johon lapsen tulisi tutustua ja joihin lapsen täytyisi muodostaa kiintymyssuhde. Aivan pienelle lapselle olisi parasta, jos häntä hoitaisivat turvalliset vanhemmat ja heidän lisäksi vaikka joku muu turvallinen aikuinen, johon lapsi voi muodostaa toissijaisen kiintymyssuhteen (Silvén 2010, 70–75). Näin lapsen turvallinen kiintymyssuhde säilyisi paremmin. Haastatteluissa nousi esiin myös se, että vanhempien olisi hyvä tehdä lapsen hoitopäivästä mahdollisimman lyhyt.

Yleensä ottaen kaikki haastattelemani omahoitajat olivat sitä mieltä, että kaikki mitä vanhemmat tekevät lapsen hoitoon jäämisen helpottamiseksi ja kiintymyssuhteen turvaamiseksi päivän aikana, on vain lapsen edun mukaista. Omahoitajien mukaan myös vanhemmat ovat kokeneet toimivan yhteistyön ja omahoitajien avun sekä neuvomisen vain positiivisena. Omahoitajien kokemus auttaa myös vanhempia toimimaan parhaiten lapsensa edun mukaan.

5.3 Lapsen turvallisuuden tunne ja arki päiväkodissa

Lapsen turvallisuuden kannalta haastatteluissa koettiin kaikkein tärkeimmäksi toimiva yhteistyö vanhempien ja päiväkodin välillä. Lasten turvallisuuden tunnetta ja kiintymyssuhteen säilymistä pyrittiin haastattelujen mukaan kuitenkin takaamaan päiväkodissa monilla eri tavoilla. Yksi haastateltavista esimerkiksi korosti henkilökunnan ammattitaidon ja ammatillisuuden merkitystä lapsen turvallisuuden kannalta (H1). Haastateltava toi esimerkkinä esiin sen, että erityislapset jaetaan sellaisille omahoitajille, joilla on lastentarhanopettajan koulutus. Näin huomioidaan hoitajien pätevyys ja ammattitaito sekä saadaan paremmin säilytettyä rauha ryhmissä. Tämä onkin hyvä tapa, sillä omahoitajat tulisivat jakaa lapsille sen mukaan, kuka voi olla turvallinen aikuinen kenellekin lapselle (Kanninen & Sigfrids 2012, 116). Ammattitaito huomioimalla ajatellaan lapsen parasta. Kaikki haastateltavani toivatkin esiin myös sen, että oli tilanne mikä hyvänsä, niin aina tulisi miettiä ensimmäisenä lapsen etua. Esimerkiksi, on paljon arvokkaampaa, että lapsi saa hyvät päiväunet, kuin se, että jokainen hoitaja on nyt varmasti saanut tehdä ja kokeilla kaikkia töitä. Seuraavaksi käynkin läpi erilaisia asioita, joita lapsen sujuvaan arkeen ja turvallisuuden tunteeseen päiväkodissa liittyy.

5.3.1 Lapsen turvallisuuden tunteen takaaminen päiväkodissa

Lapsen turvallisuuden tunteen kannalta kaikki kiintymyssuhdetta tukevat menetelmät ovat tärkeitä, sillä kiintymyssuhde on merkityksellinen läpi koko ihmisen elämän (Salo 2006, 44–48). Kolmessa haastattelussa pohdittiin sitä, että jo aivan pienikin lapsi voi ymmärtää esimerkiksi kuvapäiväjärjestystä (H1-H3).

Esimerkiks nyt meillä oli yks, jolle tuli meidän kuvapäiväjärjestys, et vähänkin kun alkaa ymmärtää. Aika pienikin jo ymmärtää sen, että ihan näytetään. (---) Että se on kyllä muuten auttanu. Että saatetaan just jonku tälläsen kuvapäiväjärjestyksen avulla kattoo, että koska se äiti tulee. (H1)

Kuvapäiväjärjestyksessä on kuvilla ilmaistu, milloin vuorossa on esimerkiksi ulkoilua, milloin syömistä ja milloin askartelua. Sen avulla lapsi oppii jäsentämään, milloin mitään tapahtuu ja milloin vanhemmat tulevat hakemaan häntä. Näin lapsella on turvallisempi ja luottavaisempi olo hoidossa ja myös kiintymyssuhde vanhempiin

säilyy parempana. Vastuu lapsen turvallisuuden tunteesta on kuitenkin aina aikuisilla (Kanninen & Sigfrids 2012, 115). Kaksi haastateltavaa (H2, H4) kokikin, että niin vanhemmat kuin päiväkodin aikuiset voivat monella tavalla vaikuttaa siihen, millaiseksi lapsi olonsa hoidossa kokee. Omahoitajien mukaan hoitaja voi itse päättää meneekö päivän vain tilanteesta toiseen vai keskittyykö oikeasti kohtaamaan jokaisen lapsen yksilönä. Omahoitajan tulisi mennä lapsen tasolle ja huomioida kaikessa tekemisessä lapsen etu (Kanninen & Sigfrids 2012, 115–117). Lapsia ei yhden haastateltavan mukaan esimerkiksi saisi ikinä jättää keskenään, vaan syliä ja turvaa pitäisi olla aina tarjolla (H4). Omahoitajan tulisi huomioida kaikki pienetkin seikat, jotka voivat helpottaa lapsen oloa. Yksi haastattelemani omahoitaja totesikin, että aikaa huomioida jokainen lapsi yksilöllisesti kyllä on, jos niin haluaa (H2).

Myös vanhemmat voivat siis vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen ja kestävään kiintymyssuhteeseen. Kaikki haastateltavat korostivat kodin ja päiväkodin välisen toimivan yhteistyön merkitystä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Kolme haastateltavaa korosti, että yhteistyötä tulee tehdä molemmin puolisella rehellisyydellä, avoimuudella ja joustavuudella (H2, H3, H5). Uusia ideoita lapsen hyvinvoinnin parantamiseksi saa ja tuleekin kertoa ja palautteen tulee olla rehellistä, mutta ystävällistä. Omahoitajat toivoivat, että vanhemmat esimerkiksi kertovat, jos kotona on ongelmia, sillä ne kuitenkin heijastuvat lapseen ja näkyvät päiväkodissa. Kun omahoitajat ovat tietoisia lapsen elämässä olevista asioista ja ongelmista, osataan heitä paremmin tukea. Vain olemalla tietoisia lapsen elämään vaikuttavista asioista sekä toimivalla yhteistyöllä vanhempien kanssa, omahoitajat voivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea perhettä ja lapsen turvallista kiintymyssuhdetta (Kaskela & Kekkonen 2006, 22–23).

Lapsen turvallisuuden ja arjen sujuvuuden kannalta merkitystä on myös lapsiryhmillä ja niiden jaolla. Neljä haastattelemaani omahoitajaa toi haastattelussa esiin sen, että lapsiryhmien jakamisessa käytetään hyödyksi lapsien tuttuutta (H1, H3–H5). Tällä tarkoitetaan sitä, että lapsi joka on joko itse tai jonka sisarus on jo aiemmin ollut hoidossa, laitetaan useimmiten samalle hoitajalle kuin aiemmin. Näin toimitaan siksi, että kun yksi omahoitaja on jo tutustunut perheeseen ja hoitajan ja perheen välille on muodostunut toimiva yhteistyösuhde, ei sitä kannata rikkoa. Mer-

kitys on suuri myös lapsen kannalta, sillä jos lapsella on muodostunut yhteen hoitajaan jo toissijainen kiintymyssuhde, ei sitä kannata rikkoa (Kanninen & Sigfrids 2012, 115–116). Yhden haastateltavan mukaan lapsiryhmien jaossa huomioidaan myös arjen sujuvuus siten, että kaikki pienet lapset eivät ole yhdellä hoitajalla, mutta kuitenkin niin että lasten kehitystaso on huomioitu (H4). Kun kaikki pienet lapset eivät ole samassa ryhmässä, pysyy tilanne rauhallisempana ja työmäärä ei kasva yhdellä hoitajalla liian suureksi. Pienemmät lapset nimittäin tarvitsevat usein enemmän huomiota kuin isommat (Kanninen & Sigfrids 2012, 118–122). Lasten kehitystaso on kuitenkin tärkeää huomioida esimerkiksi sellaisessa tilanteissa, kun jonkun lapsen leikki on kehittynyt jo pidemmälle kuin muiden. Silloin hänelle pitäisi tarjota mahdollisuus leikkien kehitystasonsa mukaisesti.

Lasten tasosta ja persoonasta johtuen lapsiryhmiä ollaan kahden haastateltavani mukaan valmiita muuttamaan, mikäli se on lapsen edun mukaista (H4, H5). Vaikka lapsiryhmät pyritään säilyttämään mahdollisimman muuttumattomina, mahdollisuus muutokseen on kuitenkin olemassa. Usein päiväkodin aloituksessa, kun lapsiryhmät jaetaan, eivät perheet ja lapset ole vielä tuttuja päiväkodin henkilökunnalle. Sen takia lapsista saattaa paljastua uusia piirteitä myöhemmin, joiden perusteella lapsi saatetaan siirtää eri omahoitaja ryhmään ja näin omahoitaja vaihtuu. Tästä syystä vanhempien tulisi antaa lapsestaan mahdollisimman paljon tietoa jo ennen päiväkodin virallista aloitusta (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–134). Yhden haastateltavan (H1) mukaan joskus voi käydä myös niin, ettei kaikkiin oman lapsiryhmän lapsiin synny samanlaista kiintymystä ja tämä voi pahimmillaan vaikuttaa hoidon laatuun. Omahoitajan pitäisi kuitenkin pystyä säilyttämään oma ammatillisuutensa ja hoitamaan työnsä niin, että lapsen etu menee kaiken edelle (Kanninen & Sigfrids 2012, 115–116). Saman asian totesi toinen haastateltavani (H5) ja kertoikin, että heillä pyritään pitämään omahoitajaryhmät mahdollisimman muuttumattomina, sillä lapset kyllä useimmiten rekisteröivät muutokset ryhmissä ja aikuisissa ja reagoivat niihin omilla tavoillaan.

Kaikissa tekemissäni haastatteluissa pitkä hoitopäivä koettiin kiintymyssuhdetta heikentäväksi asiaksi. Omahoitajien mukaan lasten hoitopäivät ovat keskimäärin kahdeksan tuntia pitkiä, mutta joillakin lapsilla ne saattavat venyä jopa kymmenen tuntia

pitkiksi. Omahoitajien mukaan pienemmät lapset ovat yleensä pidempiä päiviä hoidossa, kuin isommat. Yksi haastateltava arveli tämän johtuvan siitä, että esimerkiksi isovanhemmat saattavat tulla hakemaan hiukan vanhempia lapsia heille hoitoon, kun taas nuorempia lapsia ei (H1). Mitä pienempi lapsi on, sitä tärkeämpää olisi, että lapsi viettää mahdollisimman paljon aikaa vanhempien kanssa, sillä varsinkaan alle 3-vuotias lapsi ei osaa pitää yllä mielikuvaa vanhemmista pitkän päivän aikana (Lapsi aloittaa päivähoiton, MLL [Viitattu: 16.12.2016]). Pienellä lapsella käsitys ajan kulusta ei ole vielä niin kehittynyt, joten ero saattaa tuntua vaikeammalta ja lopullisemmalta kuin mitä se tuntuu isommasta lapsesta. Lailla pyritään vaikuttamaan siihen, kuinka kauan lapsi voi olla hoidossa. Esimerkiksi (L 19.1.1973/36) varhaiskasvatuslaissa lukee, ettei lapsi, jonka molemmat tai toinen vanhempi ei käy töissä tai opiskele täysipäiväisesti, saa olla hoidossa yli 20 tuntia viikossa. Näin taataan lapsen turvallisuus ja kiintymyksen säilyminen vanhempiin niin hyvin kuin mahdollista. Kaksi haastateltavaanikin toi tämän esiin ja koki sen hyväksi tavaksi (H1, H5).

Haastattelemani omahoitajat kokivat, että lapselle kaikkein ihanteellisimman pituinen päivä olisi noin seitsemän tunnin päivä, mutta ei ainakaan yhtään enempää. Jos lapsi tulisi päivähoitoon aamulla ja olisi siellä noin seitsemän tuntia, ehtisi hän sinä aikana omahoitajien mukaan osallistua päivän ruokailuihin, lepoon ja ulkoiluun. Näin saataisiin säilytettyä rytmi ja samanlaisuus päivissä ja lapsen olisi helpompi alkaa ymmärtää ajankulua. Tutkimuksissa onkin huomattu, että lapsen hoitopäivän pituus on suoraan yhteydessä lapsen stressin määrään (Kanninen & Sigfrids 2012, 141). Kolme omahoitajaa nostivat haastattelussa esiin sen, että lapsen hoitopäivä ei saisi olla pitempi kuin vanhemman työpäivä, sillä hoitokin on lapselle työtä (H1, H2, H4). Erityisen hankalaksi ajaksi lapsen olla hoidossa haastatteluiden perusteella koettiin iltapäivät. Neljä haastateltavaa kertoi, että iltapäivällä noin neljän maissa, kun muita lapsia aletaan tulla hakemaan, alkavat nekin lapset, jotka tullaan hakemaan vasta myöhemmin, kysellä vanhempiansa perään (H1-H4). Omahoitajista kaksi (H1, H4) oli sitä mieltä, että jos lapsella on oikein pitkät hoitopäivät, tulisi hänen saada pitää myös enemmän tai pitempiä lomia vanhempiensa kanssa. Näin lapsella olisi paremmat mahdollisuudet ylläpitää kiintymyssuhdetta vanhempiinsa. Sen lisäksi, että pidettäisiin lomia, täytyisi vanhempien keskittyä myös siihen, että vapaa-ajalla todella ollaan lapsen kanssa ja esimerkiksi puuhaillaan yhdessä jotain

molemmille mieluista (Torppa, 26.8.2015). Lapsilla on oikeus olla vanhempiensa kanssa. Jos vanhemmat puuhailevat vapaa-ajallakin omien harrastuksiensa parissa ja lapsi jää sivuun, kärsii siinä lapsen kiintymys vanhempaan sekä lapsen turvallisuuden tunne. Kahdessa haastattelussa (H2, H4) nousikin esiin huomio siitä, että ne lapset jotka ovat hoidossa lyhyempiä päiviä, ovat selkeästi vähemmän stressaantuneita. Siksi omahoitajien tuleekin pitää huolta siitä, ettei lapsen hoitopäivät ala venyä liian pitkiksi. Jos näin käy, vanhempia on hyvä muistuttaa heidän merkityksestään lapselle ja lomien tärkeydestä lapsen turvallisuuden tunteelle (Torppa, 26.8.2015).

Lapsen turvallisuuden tunteen kannalta omahoitajuus koettiin yleensä ottaen hyväksi tavaksi toimia. Kahdessa haastattelussa mainittiin ryhmäkokojen vaikutus lapsen arkeen (H1, H4). Kun lapset on jaettu omahoitajille ja toiminta tapahtuu pienissä ryhmissä, pysyy tilanne usein rauhallisena (Kanninen & Sigfrids 2012, 118–122). Omahoitajat pohtivatkin, että pienissä ryhmissä toimiessa lapselle ei tule niin paljon sosiaalista kuormitusta, metelitaso pysyy alhaalla ja lasten yksilöllisempi huomiointi on helppoa. Yksi omahoitajista (H4) oli myös huomannut, että joidenkin lasten on helpompi avautua pienemmissä ryhmissä. Lisäksi pienryhmä takaa myös sen, etteivät lapset jää keskenään, vaan aikuinen on koko ajan lähellä. Lapsen kannalta onkin tärkeää, että omahoitaja tai muu turvalliseksi koettu aikuinen on paikalla intiimi- ja siirtymätilanteissa, jotka lapsi yleensä kokee juuri eniten turvattomuutta aiheuttavaksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 118). Tällainen toiminta vaatii toki omahoitajalta suunnitelmallisuutta ja joustavuutta, mutta se on lapsen turvallisuuden kannalta todella tärkeää. Pienryhmätoiminta ja aikuisen läsnäolo nimittäin takaavat sen, että lapsella on näköpiirissä koko ajan tuttu aikuinen, johon turvautua. Lisäksi pienryhmissä toimiminen vähentää myös omahoitajan stressiä, kun melutaso pysyy alhaalla ja toimintaa voi toteuttaa oman suunnitelman mukaan paremmin. Yksi omahoitajista toi ilmi myös sen, että on helpottavaa, kun voi päivän jälkeen olla varma, että jokainen lapsi tuli huomatuksi ja kohdatuksi (H2).

Turvallisuuden tunteen kannalta myös päiväkodin pehmeä aloitus ja tiedon kulku koettiin ensiarvoisen tärkeiksi. Yksi omahoitaja (H2) koki, että hoidon aloitus pienin askelin on kaikkien kannalta parasta. Tuttuus tuo lapsen elämään turvallisuutta ja helpottaa siksi myös uuteen paikkaan ja uusiin ihmisiin tutustumista (Kanninen &

Sigfrids 2012, 67-68). Kodista ja vanhemmista muistuttavat asiat ovat tärkeitä, samoin kuin päivittäin toistuvat rutiinit. Kaksi omahoitajista (H2, H4) koki, että etenkin aamulla hoitoon jäädessä tutut rutiinit ovat tärkeitä:

Ja tavallaan voihan se olla lapsellekin semmonen helpompi, kun se tietää, että mitä millonki tapahtuu. Nii jos tietää, et hän tulee päiväkotiin, hän pesee kädet ja menee sit sinne, nii sit se on helpompi ymmärtää, et sen jälkeen vanhemmat lähtee. (H4)

Se, että ympäristö ja ihmiset ovat tuttuja ja asiat etenevät lapselle tutulla tavalla, lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta (Siren-Tiusanen 2001, 22). Omahoitajien mukaan päiväkodissa pyritään mahdollisimman hyvin huomioimaan ne tilanteet, jotka turvattomuutta aiheuttavat ja niihin halutaan puuttua. Hyvä tapa lisätä lasten turvallisuuden tunnetta oli yhden omahoitajan mukaan työntekijöiden lisääminen esimerkiksi aamutilanteisiin (H4). Tällöin tilanne saadaan pidettyä rauhallisempana ja syliä on tarjolla kaikille. Toisen haastateltavan mukaan tilanteita voidaan myös sanoittaa lapsille, jotta heillä olisi turvallisempi olo (H5). Omahoitajien kuuluukin muun muassa muistuttaa lapsia vanhemmista ja kodista päivän aikana sekä auttaa käsittelemään ikäviäkin tunteita hoidossa (Kanninen & Sigfrids 2012, 75–78). Vanhempien muistelussa ja tunteiden käsittelyssä ovatkin usein apuna kotoa tuodut tutut ja turvallisuutta tuovat kuvat ja tavarat. Kaksi haastattelemaani omahoitajaa kokivatkin juuri nämä kodista muistuttavat asiat erityisen tärkeinä lapsen turvallisuuden tunteen ja arjen sujuvuuden kannalta (H4, H5).

Tiedon kulussa merkityksellistä omahoitajien mukaan oli se, että koska lapsi ei aina osaa itse kertoa asioistaan, tulee yhteistyön vanhempien ja päiväkodin välillä toimia ja tiedon kulkea kunnolla molemmin puolin. Yksi omahoitaja koki, että vanhempien on tärkeää kertoa aivan lapsen arkisiin puuhiin liittyvistä asioista, kuten millaiset asiat rauhoittavat ja mitkä taas tuovat turvattomuutta (H4). Esimerkiksi, jos lapsi ei pidä siitä, että häntä silitetään, on omahoitajien hyvä tietää se, ettei tule tilannetta jossa omahoitaja koettaa rauhoitella lasta silittämällä, mutta tulee vain aiheuttaneeksi lisää turvattomuutta. Myös tiedon hoitajien välillä on kuljettava. Sama omahoitaja ei ole aina paikalla, joten myös muiden omahoitajien tulee tietää lapsien asiat (Kanninen & Sigfrids 2012, 105). Tietoa lapsista voidaan jakaa puhumalla tai kirjaimalla niitä ylös. Toisessa päiväkodissa, jossa haastatteluja tein, oli tapana kirjata jokaisesta lapsesta päivän tärkeimmät asiat lapulle. Tätä lappua muut hoitajat voivat

sitten hyödyntää, kun vanhemmat tulevat lapsia hakemaan. Yksi omahoitajista kuitenkin vielä tarkensi, että pelkkä lappujen kirjoittaminen ja lukeminen eivät riitä, vaan se on vain runko joka auttaa muistamaan (H5). Tiedon täytyy kulkea myös muutoinkin, esimerkiksi juttelemalla.

5.3.2. Lapsen turvattomuuden ja ikävän tunteiden näkyminen päiväkodissa

Kuinka turvattomuuden tunteet sitten näkyvät lapsessa päivän aikana ja millaisissa tilanteissa ne tulevat esiin? Näihin kysymyksiin sain haastatteluissa paljon vastauksia. Kaikki haastatteleman omahoitajat olivat sitä mieltä, että eroja turvattomuuden tunteen laukaisuun ja ilmaisuun ei tuo niinkään esimerkiksi lapsen ikä vaan persoonana. Erona iässä voi olla kyllä se, että vanhemmat lapset osaavat sanoittaa enemmän ikäväänsä kuin nuoremmat lapset. Kahden haastateltavan mukaan lapsen turvattomuus näkyy yleensä ensimmäisenä hänen käytöksessään, mutta aina se ei näy mitenkään (H1, H3). Haastatteluissa nousi esiin myös turvattomuuden tunteiden ilmaisun lisäksi se, millaisissa tilanteissa turvattomuus lapsilla tulee esiin. Useimmiten tällaisia tilanteita ovat erot vanhemmista eli aamutilanteet, kun lapsi jää hoitoon.

Selvimpiä merkkejä turvattomuudesta kaikkien haastateltavieni mukaan olivat lasten itkuisuus, kitinä, kiukkuisuus, passiivisuus, se ettei ruoka maistu, kiinnostuksen puute, levottomuus ja väsymys. Erityisesti aamutilanteet koettiin haastaviksi, sillä silloin lapsen turvattomuuden tunteet tulevat selvimmin esiin. Haastateltavien mukaan osa lapsista saattaa esimerkiksi kävellä vanhempien perään, jäädä itkien hoitoon, tulla syliin ja olla aluksi hätääntyneitä. Alun koettiin vaikuttavan lapsen toimintakykyyn, sillä etenkin yllättävä ero vanhemmista saattaa aiheuttaa hätääntymistä. Aamut ovatkin usein kaikkein vaikeimpia juuri siksi, että silloin vanhemmat lähtevät ja lapsi jää hoitoon vieraampien ihmisten keskelle (Kanninen & Sigfrids 2012, 117–120). Tällaisissa tilanteissa omahoitajan täytyy olla erityisen tarkkana ja valmiina antamaan tukea lapselle.

Vaikka itkuisuus ja passiivisuus ovat ehkä yleisimpiä ja selvimpiä merkkejä lapsen turvattomuuden tunteista, tuli haastatteluissa myös muita turvattomuuden piirteitä esiin. Kaksi hoitajaa (H1, H3) oli huomannut, että jotkut lapsista saattavat olla muita

arempia ja alkaa väistellä esimerkiksi äänekkäitä lapsia. Tällöin lapsien olemus on jännittynyt ja hän saattaa seurata, joko vanhempiaan ulospäin tai sitten omahoitajaansa. Joskus lapsi voi myös tukeutua esimerkiksi kuvaan perheestä tai muuhun kodista muistuttavaan esineeseen (Kanninen & Sigfrids 2012, 129–130). Kaksi haastattelemistani omahoitajista kertoi, että jotkut lapset saattavat kuljettaa perheen kuvaa uloskin mukanaan (H2, H4). Toisaalta turvattomuuden koettiin joskus näkyvän myös riehumisena ja huomion hakuisuutena (H2). Tällöin lapsi koettaa peittää huonot tunteet itseltäänkin ja olla tilanteessa mahdollisimman riippumaton muista (Kanninen & Sigfrids 2012, 109). Lisäksi päiväkodin aloituksen tuoma muutos arkeen saattaa tehdä lapsesta väsyneemmän myös kotona. Erityisesti aivan päiväkodin aloituksen aikoihin, lapsi on usein väsyneempi, sillä ero vanhemmista tuntuu hänestä raskaalta ja päivä muualla vaatii energiaa (Kanninen & Sigfrids 2012, 71). Toisaalta omahoitajat olivat sitä mieltä, että lapsen turvattomuuden tunteiden näkyminen riippuu myös päivästä.

Omahoitajien kokemusten mukaan ikävä saattaa näkyä myös lasten puheissa. Neljän omahoitajan (H1-H4) mukaan ikävästä saatetaan puhua suoraan tai toistella esimerkiksi sanoja kotiin, pois tai äiti. Kyselyä ja sanojen toistelua alkaa tulla varsinkin iltapäivisin, kun kotiin lähtö lähestyy. Yhden omahoitajan mukaan lapset saattavat myös kysellä, milloin vanhemmat tulevat hakemaan. Joskus tämä saattaa aiheuttaa vaikean tilanteen omahoitajalle:

Ja kyselee kovasti miksei mua tulla hakemaan ja millon mua haetaan. Ja sitte joskus on ollu semmosia lapsia, jotka kysyy, et ”Miks mä oon aina viimenen?” Nii ne on vähä sitte semmosia haastavia, että mitä tohon pienelle lapselle vastais. (---) Että jonkun pitää aina olla viimenen, mutta sitte jos lapsesta tuntuu, että hän on aina viimenen. (H5)

Omahoitajat olivat kuitenkin myös sitä mieltä, etteivät lapset läheskään aina puhu vain ikävästä, vaan perheestä ja vanhemmista saatetaan puhua paljon myös muutenkin. Tämä kertoo siitä, että vanhemmat ja koti ovat lapsella mielessä ja ne ovat hänelle tärkeitä, vaikka hän ei osaa sitä suoraan sanoakaan. Omahoitajien tehtävä on tarjota lapselle tilanteita ja aikaa puhua ja kertoa perheestään (Mattila 2011, 18–19). Kolme omahoitajista (H1, H3, H5) kertoikin, että heillä on tapana tarjota lapsille mahdollisuutta kertoa kuulumisiaan esimerkiksi ruokailun yhteydessä. Tällöin lapset saattavat kertoa muun muassa siitä, mitä on tapahtunut edellisenä päivänä, kuka hänet toi aamulla hoitoon tai kuka hänet hakee. Lasten aikakäsitys ei ole aina oikea,

mutta tärkeintä on, että lapset saavat puhua itselleen tärkeistä ja mielekkäistä asioista ja näin ylläpitää kiintymystä vanhempiin. Yhden omahoitajan mukaan etenkin isommat lapset saattavat puhua myös keskenään kodistaan ja asioistaan, mutta koti on puheessa mukana jo aivan pienilläkin (H5). Kaiken kaikkiaan vanhempien ja kodin koettiin olevan läsnä kaikessa keskustelussa ja tekemisessä.

Tilanteita, joissa edellä mainitut turvattomuuden tunteet sitten tulevat esiin, on paljon. Yleensä niihinkin vaikuttaa se, kenestä lapsesta on kyse ja missä tilanteessa ollaan. Joillekin lapsille esimerkiksi nukkumaan meno voi olla vaikeaa, kun taas toisille ulkoilemaan lähteminen. Omahoitajien mukaan aamutilanteet, kun hoitoon pitäisi jäädä, tuovat eniten esiin lapsen ikävän ja turvattomuuden tunteita. Erityisesti, jos lapsi käy hoidossa vain harvoin, voivat aamutilanteet yhden haastateltavan mukaan olla joka kerta yhtä hankalia (H5). Aamulla omahoitajien kannattaakin olla erityisen herkkiä huomaaman tuen ja sylin tarpeet sekä auttaa lasta pääsemään tilanteesta eteenpäin (Kanninen & Sigfrids 2012, 119). Lapset voivat kahden hoitajan mukaan esimerkiksi pelätä, että kun vanhempi nyt lähtee, hän ei enää palaa hakemaan lasta hoidosta (H1, H2). Huoli vanhemmista ja itsestä on lapselle suuri ja aiheuttaa hätäännystä. Tässä kohtaa niin vanhempien kuin päiväkodin henkilökunnan olisi hyvä tukea lasta esimerkiksi sanoittamalla hänelle, milloin vanhemmat tulevat takaisin. Omahoitaja ja vanhemmat voivat ohjata lasta leikkiin ja omahoitaja pitää päivän aikana vanhemmat lapsen mielessä (Kanninen & Sigfrids 2012, 95–98). Vanhemmat taas näyttävät käytöksellään lapselle, että tämä on se aikuinen, johon voit luottaa ja turvata, kun he ovat poissa (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–137).

Aamutilanteiden lisäksi myös pitkä hoitopäivä ja sen ajan tapahtumat saattavat tuoda lapsen pahan olon tunteita esille. Kahden omahoitajan (H1, H3) mukaan erityisesti kiireiset ja kaoottiset tilanteet, joissa syntyy melua ja joissa poiketaan totutusta päiväjärjestyksestä, saavat monet lapset ahdistumaan. Näihin tapauksiin omahoitajuus on hyvä työmenetelmä, sillä se vähentää melua ja kaoottisuutta, kun toiminta tapahtuu pienryhmissä (Salminen & Tynninen 2011, 47). Pienryhmät takaavat myös sen, ettei muista lapsista lähde melua niin paljon, mikä taas rauhoittaa tilannetta. Omahoitajan tulee kuitenkin kiinnittää huomiota erityisesti omaan käytök-

seensä ja toimintaansa, sillä hänen kuuluu tuoda lapsen elämään vakautta ja turvallisuutta päiväkodissa ollessa (Kanninen & Sigfrids 2012, 117–119). Tämän olivat todenneet myös haastateltavani.

No kyllä se on se suunniteltu toiminta tosi tärkeä, että tos silloin, ku se ollaan pienuis ryhmis, ja ei oo niin paljo sitä sosiaalista kuormitusta, niitä kontakteja. Ei oo niin paljon meteliä. Ja sitte aikuiset on niinku lasten kans, ettei ne toistensa kans jouda jutteleen, että on niinku mahdollisuutta siihen. (H1)

Kolme haastateltavistani olivat huomannut, että esimerkiksi kova äänenkäyttö tai pelkkä äiti sanan sanominen saattoi aiheuttaa joissain lapsissa turvattomuutta (H1, H2, H4). Siksi onkin tärkeää, että omahoitaja tarkkailee, millaiset asiat aiheuttavat lapsille turvattomuutta ja pyrkii välttämään niitä.

Toisinaan lapsen koko hoito päivä saattaa sujua ihan mallikkaasti, mutta vanhempien tullessa hakemaan, lapsi alkaa itkeä ja kiukutella (Kanninen & Sigfrids 2012, 128–130). Yksi omahoitaja olikin huomannut, että jotkut lapsista saattavat olla koko päivän todella hyväntuulisia ja reippaita, mutta ruveta itkemään, kun vanhemmat lopulta tulevat (H2). Myös toisten vanhempien näkeminen voi saada itkemään. Yleensä tällainen käytös kuitenkin on loppunut ajan myötä. Myös ongelmat kotona, kuten vanhempien avioero saattaa yhden haastateltavan mukaan heijastua lapseen turvattomuuden tunteina päiväkodissa. Kun lapsen elämässä tapahtuu paljon muutoksia, saattavat pienetkin muutokset päiväkodissa tuntua hänelle todella raskailta ja vaikeilta. Toisaalta päiväkotia voi tuoda lapsen elämään myös pysyvyyttä, kun kotona tapahtuu muutoksia (Kanninen & Sigfrids 2012, 144–150). On kuitenkin huomioitava, että jos lapsen elämässä on muutoinkin muutosta paljon, tulisi päiväkodin olla paikka jossa asiat pysyvät ennallaan. Yhdessä haastattelussa nousi esiin henkilökunnan pysyvyyden merkitys (H5). Kun lapsi on oppinut yhden hoitajan tavat, olisi niissä hyvä pitäytyä, jottei lapsen elämään tule turhaa epäjärjestystä. Aikuisten vaihtuminen myös stressaa ja tuo ahdistusta lapselle, sillä hän ei enää tiedä kehen voi luottaa ja kenen puoleen turvautua, jos jokin tuntuu pahalta (Kanninen & Sigfrids 2012, 115–118). Tämäkin kuitenkin riippuu usein lapsesta. Jos lapsella on hyvät sosiaaliset taidot, on hänen usein helpompi sopeutua uusiin tilanteisiin. Yksi haastateltava totesikin, että myös vanhempien sosiaalisuudella on merkitystä lapsen päiväkotiiin sopeutumisen kannalta (H1). Jos vanhemmilla on suuri sosiaalinen ver-

kosto, on lapsikin yleensä sosiaalisempi ja sopeutuu siksi paremmin päiväkodin arkeen muiden lasten keskelle. Vanhempien sosiaalinen aktiivisuus tarjoaakin lapselle mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa esimerkiksi ikätovereidensa kanssa (Poikkeus 2000, 135).

5.4 Kehittämisalueita lapsen kiintymyssuhteen turvaamiseksi

Kehitettävää omahoitajuuteen ja lapsen kiintymyssuhteiden turvaamiseen liittyen nousi haastatteluissa esiin jonkin verran. Kaksi haastattelemaani omahoitajaa koki, että omahoitajuuden merkitys kasvaa tai ainakin sen tulisi kasvaa tällaisessa hektisessä yhteiskunnassa, kuin missä nyt elämme (H1, H4). Omahoitajuuden koettiin tarjoavan lapselle turvaa ja niin sanotusti parempia eväitä elämään, sillä sen avulla lasta voidaan päiväkodissa huomioida yksilöllisemmin ja näin myös ongelmat tulee helpommin huomattua jo varhaisessa vaiheessa. Yksi haastateltavani koki omahoitajuuden merkitykselliseksi myös hoitajien kannalta, sillä se auttaa jaksamaan työssä ja tuo siihen selkeyttä (H4). Omahoitajien kokemusten mukaan työmenetelmä auttaa pitämään tilanteen hallinnassa ja on helpottavaa tietää, että kaikki asiat tulee varmasti hoidetuksi, kun jokainen hoitaa oman osuutensa. Omahoitajat toimivat lasten kanssa yleensä pienryhmissä, jotka helpottavat ja rauhoittavat omahoitajan työtä (Salminen & Tynninen 2011, 47). Pienryhmissä toimiminen sujuvoittaa arkea, sillä esimerkiksi siirtymätilanteet pysyvät rauhallisempina sen myötä ja stressitekijät niin lapsen kuin aikuisen arjessa vähenevät.

Kaikki haastateltavaani toivat esiin työelämän kehittämisen tarpeen. Omahoitajat olivat yhtä mieltä siitä, että esimerkiksi kahdeksan tunnin hoitopäivä on liian pitkä lapselle. Tämä kuitenkin on varsin yleistä, sillä vanhempien työpäivät kestävät yleensä juuri kahdeksan tuntia. Työ vie vanhempien aikaa ja energiaa, mikä taas näkyy lasten elämässä esimerkiksi pitkinä hoitopäivinä ja psyykkisenä pahoinvointina (Rönkä 2001, 53). Haastatteluissa nousikin esiin ajatus erilaisten mahdollisuuksien antamisesta lapsiperheille. Vanhemmilla pitäisi olla esimerkiksi mahdollisuus tehdä lyhempää työpäivää jäämättä kuitenkaan töistä pois. Omahoitajat kokivatkin huonona puolena sen, että lapsen hoitopäivä on pitempi kuin vanhemman työpäivä,

mutta he ymmärsivät kuitenkin sen, ettei se useinkaan johdu vanhempien omasta tahdosta:

Niistä tulee aika pitkät päivät ihan vaa sen takia että oma työpäivä on pitkä. Et sä voi samaan aikaa olla heti täällä lasta hakemassa. Kyllä menee vähä matkaanki aikaa. Ja sitte saati semmoset jotka on vähä kauempana maakunnassa töissä nii voi mennä tuntikin päivästä matkoihin. (H5)

Mutta tietenkin osalla voi olla se työmatka, et on se ajomatka jonnekin tunti ja taas takasin tunti ja ei pysty järjestämään aikeisemmin että. Mut se on niinku tavallaan inhottava asetelma, että kun se työpäivä (vanhemman) on tavallaan lyhyempi ja sit sen lapsen päivä on pidempi sitte sielä. (H4)

Yhdeksi kehittämiskohteeksi nousi kahdessa haastattelussa hyvien toimintamallien takaisin käyttöönotto ja ylläpito (H1, H4). Hyvillä toimintamalleilla tarkoitetaan sellaisia toimintoja, jotka tukevat lapsen ja vanhemman välistä turvallista kiintymyssuhdetta. Omahoitajat kokivat esimerkiksi, että aloituksen kotikäyntiä pitäisi muistaa tarjota useammin ja työvuorojakin olisi hyvä järjestellä niin, että omahoitaja on ainakin viikon ajan alussa aina perhettä vastassa. Myös lasten erilaiset rutiinit ja tottumukset koettiin yhden omahoitajan mukaan välillä haastaviksi, sillä kun lapsia on monia, on vaikea ottaa kaikkien tottumukset huomioon aivan arkisissa tekemisissä (H4). Omahoitajan tulisi omahoitajaksi ryhtyessään sitoutua työmenetelmään ja toimia sen mukaisesti (Salminen & Tynninen 2011, 43-44).

Muita kehittämisen kohteita haastateltavien mielestä olivat tiedon kulku, huolen puheeksi otto sekä lapsiryhmien jako. Kolme haastateltavistani koki, että arjen kiiressä on välillä vaikea pitää työtoverit ajan tasalla ”omien” lapsien asioista (H3-H5). Kun jokainen omahoitaja huolehtii vain omien lapsien asiat, jää muiden asiat pienemmälle huomiolle. Vaikka melko monessa päiväkodissa kirjataan jo sähköisestäkin lapsien kuulumisia ylös, ei aikaa välttämättä ole kunnolla lukea niitä. Myöskään vanhemmat eivät välttämättä kerro lapsen asioita kuin lapsen omahoitajalle, mikä taas osaltaan vaikeuttaa hoitajien työtä, sillä omahoitaja ei aina ole paikalla lapsen ollessa hoidossa. Vaikeiden asioiden puheeksi ottamisessa yksi haastateltavista koki vaikeaksi sen, ettei aina ole esimerkiksi lakia tai asetusta, johon tukeutua huolesta puhuttaessa (H5). Huolen puheeksi ottamiseen on kuitenkin kehitelty erilaisia lomakkeita ja tapoja jotka voivat sitä helpottaa (Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksi ottaminen THL, 30.12.2014).

Lapsiryhmien jaossa koettiin haastatteluiden perusteella olevan monenlaisia pulmia ja kehityksen kohteita. Yksi haastateltava pohti erityislapsien jakamiseen liittyviä seikkoja (H2). Jos jonkun omahoitajan lapsiryhmässä on pysyvästi erityislapsi, joka vaatii paljon omahoitajan huomiota, voi se käydä raskaaksi omahoitajalle. Kyseinen omahoitaja miettiikin sellaista vaihtoehtoa, että tällaisessa tilanteessa vuoroteltaisiin jotenkin, ettei yksi rasittuisi liikaa. Jos lapsi vaatii esimerkiksi paljon huomiota ja energiaa omahoitajalta, voidaan omahoitajuus joskus jakaa kahden hoitajan kesken (Kanninen & Sigfrids 2012, 116). Näin saadaan pidettyä huolta myös omahoitajien hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Lapsiryhmien jaossa ongelmaksi voi muodostua yhden haastateltavan mukaan myös se, ettei useinkaan omiksi lapsiksi haluta tuttavien lapsia (H1). Tämän koettiin vaikeuttavan hoitoa. Omahoitajuuden ja kaikkien lapsien edun kannalta onkin parempi, ettei omahoitajalla ole hoidettavana esimerkiksi sukulaisten tai ystävien lapsia (Kanninen & Sigfrids 2012, 116). Näin hoitajien yksityiselämä ja työ pysyvät toisistaan erillään, eikä ketään lasta tule vahingossa suosittua toisia enemmän.

Myös lapsiryhmän koko nousi esiin jokaisessa haastattelussa. Kaksi haastateltavista koki suurenevat ryhmäkoot erityisen vaikeiksi omahoitajuuden kannalta sekä arjen sujuvuuden ja lasten hyvinvoinnin kannalta muutenkin (H1, H2). Omahoitajien kokemuksen mukaan pienissä ryhmissä on helpompi huomioida kaikki lapset ja säilyttää tilanne rauhallisena. Omahoitajuus antaa siis paremmat mahdollisuudet huomioida jokaisen lapsen tarpeet yksilöllisemmin, mutta suurenevat ryhmäkoot vaikeuttavat tätä huomattavasti.

Lapsiryhmät on koko ajan suurenemassa, että se varmasti vaikeuttaa sitä omahoitajuutta, koska jos on iso lapsiryhmä nii sulla on koko ajan enemmän lapsia. Et mun mielestä, jos mä saisin päättää nii lapsiryhmät ei sais yhtää kasvaa, ne sais olla nyt tällä tasolla, mitä ne on. Ja nytkin ne on isoja. (H2)

Samaan asiaan liittyen kaksi haastateltavaa nosti esiin henkilökunnan vähäisyyden (H4, H5). Erityisesti pienien lasten ryhmässä valvovaa silmää ja lämmintä syliä tarvitaan paljon, mutta lapsiryhmien suurentaminen vaikeuttaa tätä. Yksi omahoitaja totesikin, että jos lapsi ei saa tarvitsemaansa syliä silloin kun pitäisi, ei siitä ole niin paljon hyötyä jälkepäinkään (H5). Jos lapsen läheinen ihminen, ensisijaisen tai toissijaisen kiintymyksen kohde, on epä johdonmukaisesti saatavilla, syntyy lapselle

ristiriitainen kiintymyssuhde (Silvén 2010, 77). Päiväkodin ja sen omahoitajien tehtävä on kuitenkin tukea lapsen turvallista kiintymyssuhdetta, joten siksi olisikin tärkeää, että henkilökuntaa olisi tarpeeksi, jotta tavoite tukemisesta tulee saavutettua. Haastattelujen perusteella etenkin aamut koettiin kaikkein haasteellisimmaksi ajaksi, sillä silloin työntekijöitä kaivattaisiin kaikkein eniten. Yksi haastateltava kertoi, että liian vähäinen työntekijämäärä aiheuttaa esimerkiksi sen, että yksi hoitaja joutuu usein aamulla olemaan ottamassa lapsia vastaan eteisessä, jolloin muiden lasten kanssa on yksi hoitaja vähemmän (H4). Tällöin tilanne saattaa mennä rauhattomaksi, mikä tuo turvattomuutta lapsille. Myös sijaiset ja muu henkilöstön vaihtuvuus heikentävät hoidon laatua, sillä kun lapset ovat oppineet omahoitajansa tavat toimia, ei sijainen välttämättä toimikaan samalla tavalla. Tämä voi tuoda lapsen arkeen turhaa turvattomuuden tunnetta. Esimerkiksi sijaisten työtä tulisikin helpottaa mahdollisimman selkeillä toimintatavoilla, joita sijaisen on helppo noudattaa (Salminen & Tynnenen 2011, 58–59). Näin saataisiin ajettua myös lasten etua. Kahden haastateltavan mukaan myös työvuorojen jakaminen on joskus haasteellista, sillä kun työntekijöitä on vähän, on työvuoroja vaikea järjestää niin, että omahoitaja olisi edes ensimmäiset viikot perhettä vastassa (H3, H5).

Haastatteluissani nousi esiin lisäksi ajatuksia siitä, kuinka vahvaksi omahoitajuutta kannattaa kehittää. Kahdessa haastattelussa korostettiin sitä, että olisi tärkeämpää löytää kultainen keskitie, kuin tehdä omahoitajuudesta liian vahvaa (H1, H4). Nämä kaksi omahoitajaa olivat sitä mieltä, että omahoitajan merkitys on etenkin aivan hoidon aloituksessa kaikkein suurin. Päivähoidon aloitus voi olla ensimmäinen konkreettinen erotilanne lapsen ja vanhemman välillä, siksi juuri sen aikana omahoitajan tulee vahvimmin tukea lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta (Salminen & Tynnenen 2011, 42). Kunnollinen tuki niin lapselle kuin vanhemmille heti hoidon alussa, takaa pehmeämmän laskeutumisen uuteen tilanteeseen. Ajan myötä sekä lapsen että vanhempien tulisi kuitenkin tutustua myös muihin hoitajiin, sillä aina ei kuitenkaan samat aikuiset saatavilla ja ympärillä. Liian vahva omahoitajuus ei enää palvele edes lasta. Yksi omahoitaja kertoi tältä aika kattavasti:

Mä en oo ihan varma, että kuinka vahvaksi sitä omahoitajuuttakaan kannattaa kehittää, kun mä en itte tietysti aattelen sitä, ku meillä on kumminkin sitä, että me ei voida koko ajan olla siinä ryhmässä. Me ei voida joka vuosi siirtyä kaikkien lapsien kans ryhmästä toiseen. Että kun puhutaan siitä itsenäistymisestä, että ei vanhempienkaa saa liikaa

niinku omistaa lapsiaan. Että niin kuin äitini sanoo, et lapset on lainaa vain. (H1)

Samassa haastattelussa nousi esiin myös se, että kaikilla lapsilla tulisi olla oikeus kaikkiin päiväkodin hoitajiin. Omahoitajuus koettiin enemmän merkitykselliseksi lapsen tunnepuolen tukemiseen kuin siihen, että yksi aikuinen olisi koko ajan saman lapsen kanssa. Kun lapsella on yksi aikuinen, joka kuuntelee häntä ja tukee ja johon lapsi voi luottaa, voi heidän välilleen muodostua toissijainen kiintymyssuhde. Ei kuitenkaan ole lapsenkaan edun mukaista, että kaikki muut aikuiset päiväkodissa jäävät täysin vieraisiksi, sillä aina omahoitaja ei kuitenkaan voi olla paikalla. Liian vahvassa omahoitajuudessa kaksi haastateltavaa koki ongelmaksi myös sen, että usein vanhemmat lähtevät liian tiukasti siihen mukaan (H4, H5). Tällä tarkoitetaan sitä, että kun lapsella on yksi omahoitaja, eivät hänen vanhempansakaan välttämättä enää kerro lapsen asioita kuin omahoitajalle. Tästä muodostuu ongelma, kun omahoitaja ei aina olekaan paikalla hoidossa. Tällöin muut hoitajat eivät saa tietää lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita välttämättä ajoissa ja eivätkä siksi osaa ottaa niitä huomioon omassa toiminnassaan. Vanhempien olisikin tärkeää ymmärtää, että vaikka lapsella on omahoitaja, ei se tarkoita, etteivät muut aikuiset hoitaisi hänen lastaan (Salminen & Tynninen 2011, 58). Siksi lapsen asioista tulisi pystyä puhumaan myös muille päiväkodin hoitajille.

Kaiken kaikkiaan haastattelemani omahoitajat olivat sitä mieltä, että omahoitajuus työmenetelmä on hyvä juuri tällaisenaan, mitä se haastattelujen toteuttamisen aikana oli. Omahoitajat kokivat, että työmenetelmä tuo paljon hyviä puolia päiväkotityöhön, mutta ei pakota sitoutumaan liian vahvasti mihinkään. Yksi omahoitajista korosti sitä, kuinka omahoitajuus selkeyttää työtä ja tekee siitä mielekkäämpää, kun tietää mihin keskittyy ja mitä tekee seuraavaksi (H3).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käyn läpi tutkimustuloksiani ja vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin, molempiin erikseen. Tutkimukseni tarkoituksena oli nostaa esiin nimenomaan haastateltavien omia näkemyksiä ja kokemuksia omahoitajuudesta. Tässä kappaleessa pyrin vertailemaan tutkimustuloksiani ja aiemmin kirjoittamaani teoretietoa keskenään sekä tekemään johtopäätöksiä edellä esittämistäni tuloksista.

6.1 Päiväkodin omahoitajien käsityksiä lapsen ja vanhempien välisestä kiintymyssuhteesta

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli siis: millaisia käsityksiä päiväkodin omahoitajilla on lapsen ja vanhempien välisestä kiintymyssuhteesta. Tähän kysymykseen nousi esiin ajatuksia ja vastauksia kaikissa haastatteluissa. Yleisesti ottaen vanhemman ja lapsen välinen turvallinen kiintymyssuhde koettiin tärkeäksi ja sitä haluttiin tukea monin keinoin. Turvallisen kiintymyssuhteen vaikutukset heijastuvat koko lapsen elämään ja vanhempien ja lapsen välinen kiintymyssuhde on pohja kaikille lapsen myöhemmille ihmissuhteille (Salo 2006, 72–76; Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 20–22). Mitä vahvempi on lapsen ja hänen vanhempiansa välinen kiintymyssuhde, sitä helpompi lapsen on myös kiintyä muihin aikuisiin (Helenius ym. 2001, 43). Siksi kiintymyssuhteen vaikutukset näkyvät myös päiväkodin arjessa. Vanhemmilla on suurin vastuu siitä, että heidän ja lapsen välille muodostuu turvallinen kiintymyssuhde (Salo 2006, 51–55). Tätä kiintymyssuhdetta omahoitaja sitten tukee päiväkotia aloitettaessa. Haastatteluissa todettiin, että omahoitajuus palvelee nimenomaan lapsen tunne ja kiintymys puolta, tukemalla lapsen turvallisuuden tunnetta ja kiintymyssuhdetta vanhempiin. Omahoitajat totesivat kuitenkin, että myös vanhemmilla on vastuu siitä, että turvallinen kiintymyssuhde lapseen säilyy. Haastatteluissa omahoitajat toivat esiin erilaisia tapoja, joilla lapsen kiintymys vanhempiin ja eron tuoma ahdistus tulevat hoitopäivän aikana esiin.

Haastateltavien mukaan omahoitajan tehtävä on kertoa vanhemmille kiintymyssuhteista ja niiden tukemisesta, mutta vanhemmat päättävät haluavatko sitä tukea.

Omahoitajilla on omia kehittyneitä tapojaan, joita he voivat hyödyntää lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen tukemisessa, mutta aika moneen tukemisen keinoon vaikuttaa se, antavatko vanhemmat oman panoksensa lapsen turvallisuuden tunteen säilyttämiseen. Kuten erityisesti teoriaosan luvussa kolme todetaan, vanhempien tulee tukea lastaan kaikin mahdollisin keinoin, jotta lapsen turvallinen kiintymyssuhde heihin säilyy. Vanhemmat ovatkin suurimmassa vastuussa lapsen turvallisuuden tunteesta ja tarpeiden tyydyttämisestä (Hughes 2011, 87–88). Turvatakseen lapsen kiintymyksen ja auttaakseen lasta säilyttämään turvallisuuden tunteensa läpi päivän, vanhemmat voivat tuoda hoitoon kuvia perheestä tai tuttuja tavaroita kotoa. He voivat myös käydä tutustumassa lapsen kanssa yhdessä päiväkotiin ja auttaa lasta aloittamaan pienin askelin hoidossa. Tähän liittyen omahoitajat totesivat myös vanhempien työpäivän pituudella olevan merkitystä kiintymyssuhteen kannalta, sillä mitä pitempi on vanhemman työpäivä, sitä pitempi on myös lapsen hoitopäivä ja näin myös ero vanhemmasta. Omahoitajat olivat sitä mieltä, että vanhemmat ovat kuitenkin lapsen tärkeimmät kasvattajat ja lähimmät ihmiset, joiden kanssa lapsen tulisi saada olla mahdollisimman paljon. Siksi omahoitajat pitivät myös lomien ja vapaapäivien lapsen kiintymyssuhteen kannalta olennaisina ja pitkiä hoitopäiviä vastaavasti suurimpana uhkana lapsen turvalliselle kiintymyssuhteelle. Mitä nuorempi lapsi on, sitä lyhyemmän päivän hän kestää hoidossa erossa vanhemmistaan (Keltikangas-Järvinen 2012, 86; Hughes 2011, 185).

Hoitopäivän pituudesta huolehtiminen on ensisijaisesti vanhempien tehtävä, mutta omahoitajan velvollisuus on ottaa puheeksi huoli lapsen päivän pituudesta. Lapsen ja vanhemman välisen suhteen ja sen tärkeydestä vanhemmille puhuminen onkin osa päiväkodin työntekijöiden työtä (Ovaska 2004, 61–63). Päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien välinen toimiva vuorovaikutus on muutenkin todella tärkeää. Se, että vanhemmat ovat yleensä lapsensa lähimmät aikuiset, vaikuttaa myös siihen, että vanhempien olisi ehdottoman tärkeää kertoa lapsesta ja hänen arjestaan mahdollisimman paljon päiväkodin aikuisille. Tämä helpottaa omahoitajien työtä ja auttaa heitä huomioimaan lapsien yksilölliset piirteet hoitopäivän aikana. Haastatte- luissa todettiin, että jos vanhemmat eivät kerro kaikkea oleellista lapsesta ja hänen arjestaan, menee päiväkodin henkilökunnalla usein kauan selvittää lapsen yksilölli-

siä piirteitä. Tämän seurauksena lapsen turvallisuudentunnetta vaarannetaan turhaan. Luottamuksellinen, avoin ja rehellinen vuorovaikutus sekä kasvatuskumppanuus ajavatkin aina lapsen etua (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 25).

Lapsen kiintymys vanhempiin ja heistä erossa olemisen vaikeus taas tulee esiin hoitopäivän aikana monella tapaa. Yleisimmin omahoitajat kokivat lapsen ikävän näkyvän itkuna, kiukutteluna, passiivisuutena, vetäytymisenä tai jännityksenä ja väsymyksenä sekä ruokahaluttomuutena. Eniten ikävän ja turvattomuuden näkymiin kuitenkin vaikuttaa omahoitajien mukaan lapsen persoona. Kun lapsi ei vielä osaa sanoittaa tunteitaan, tulevat ne esiin hänen käyttäytymisessään ja tekemisissään (Nurmi ym. 2006, 29–31). Lapsi saattaa itkun ja syliin tulemisen sijaan näyttää pahaa oloa myös riehumalla ja hakemalla huomiota esimerkiksi kiusaamalla muita. Yleensä turvattomuuden ja ikävän tunteiden koettiin tulevan esiin erityisesti aamulla, kun lapsi tulee päiväkotiin, iltapäivällä, kun häntä haetaan päiväkodista tai päivällä, jos arjen rutiinit eivät toistu, vaan tapahtuu jotain yllättävää. Aamuisin lapset saattavat jäädä itkemään vanhempien perään ja rauhoittua vasta päästessään kiinni päiväkodin arkeen. Aamut voivatkin olla lapselle vaikein hetki päivästä, sillä silloin hän selvimmin näkee ja tuntee eron vanhemmistaan. Eroahdistuksellaan lapsi ilmaisee vanhemmille kaipausta ja sitä, että ero heistä tuntuu ahdistavalta (Hughes 2011, 184–185). Vaikeat aamut ja itkuisuus voivat siis olla myös merkki turvallisesta kiintymyssuhteesta ja siksi niihin omahoitajien mukaan täytyykin reagoida aina. Vanhempien tuleekin huomioida nämä eroahdistuksen merkit lapsen hoidon aloituksessa ja vastata niihin, niin, että lapsi ymmärtää, ettei hoitoon jääminen merkitse lopullista eroa vanhemmista (Hughes 2011, 185–187).

Tutkimukseni mukaan jotkut lapsista saattavat jäädä hoitoon kuitenkin myös hyvin ja koko päivä voi sujua ongelmitta, mutta vanhempien tullessa hakemaan lapsi rupeaa itkemään. Omahoitajien mukaan tämä kertoo siitä, että lapsi on koettanut koko päivän olla reipas, mutta vanhempien näkeminen saa hänet kaipaamaan heidän luo. Tutun äänen kuuleminen ja vanhempien näkeminen herättävät mielikuvat vanhemmista ja päästää näin lapsen ikävän vanhempia kohtaan valloilleen (Keltikangas-Järvinen 2012, 34–35). Haastatteluissa nousi esiin se, että vaikka lapsille on tärkeää antaa mahdollisuus puhua vanhemmistaan ja kodistaan, on myös tärkeää viedä päivää koko ajan eteenpäin, jottei ikävä pääse kasvamaan liian suureksi. Näin

lapsen on helpompi jaksaa läpi hoitopäivän. Päiväkodin sujuvalla ja turvallisella arjella on omahoitajien mukaan olennainen merkitys lapsen turvallisuuden tunteeseen hoitopäivän aikana. Kun päivässä toistuu tietyt rutiinit, lapsi tietää, mitä milloinkin tapahtuu. Mitä tutumpi päiväkodin arki lapselle on, sitä helpompaa hänen on usein hoitoon jäädä. Rutiinit ja tutuus tuovat lapsen arkeen turvallisuuden tunnetta ja auttavat osaltaan turvallisen kiintymyssuhteen säilyttämisessä. Mitä enemmän lapselle on tullut muutoksia elämään, sitä suuremmalta ja vaikeammalta pienetkin erot vaikapa normaaliin päiväjärjestykseen tuntuvat (Hughes 2011, 37).

6.2 Omahoitajien keinoja tukea lapsen ja hänen vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta

Toinen tutkimuskysymykseni oli millaisilla keinoilla omahoitaja voi tukea lapsen ja hänen vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta lapsen ollessa päiväkodissa. Omahoitajuus koettiin hyväksi menetelmäksi lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen tukemisessa ja omahoitajilla olikin monia tapoja tukea lapsen kiintymyssuhteita. Kaikissa haastatteluissa korostettiin omahoitajien merkitystä erityisesti tiedon kertojana vanhemmille ja hyvien turvallista kiintymyssuhdetta tukevien toimintatapojen ylläpitäjänä. Omahoitajan ei siis ajatella olevan vastuussa lapsen ensisijaisen kiintymyssuhteen synnystä, vaan vain sen tukemisesta ja lapsen kannattelusta läpi hoitopäivän. Omahoitajuus työmenetelmän ajateltiin muutenkin tukevan ennen kaikkea hyvin lapsen tunnepuolta, vaikka se toisaalta mahdollistaa myös lapsen kaikkien arkisten tarpeiden huomioinnin päiväkodissa.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö koettiin tärkeäksi ja lapsen edun kannalta olennaiseksi. Toimiva yhteistyö vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä turvaa lapsen kiintymyssuhteen säilymistä (Mattila 2011, 139–141). Kaikki vanhemmat eivät tiedä kiintymyssuhteista ja niiden merkityksestä lapselle ja vaikka tietäisivätkin, he eivät aina osaa tukea lasta kunnolla päiväkodin aloituksessa. Tässä kohtaa haastateltavat kokivat omahoitajan roolin olevan todella tärkeä. Omahoitaja aloittaa perheeseen tutustumisen jo ennen virallista päiväkodin aloitusta. Yleensä omahoitaja menee kotikäynnille perheen luo, jotta koko perhe saa tutustua häneen heille

tutussa paikassa. Lapsen ja perheeseen tutustuminen lapselle luonnollisessa ympäristössä helpottaa lapsen päivähoiton aloitusta (Kaskela & Kekkonen 2006, 41). Mitä luonnollisempi ja helpompi lapsen hoidon aloitus on, sitä vähemmän se myös haastaa lapsen turvallista kiintymyssuhdetta hänen vanhempiinsa. Siksi hoidon aloitukseen onkin tärkeää kiinnittää huomiota. Omahoitaja voi ammattilaisena kertoa vanhemmille, millaisia tunteita lapsessa ja vanhemmissa voi herätä päiväkodin aloituksessa ja selittää, että nämä tunteet ovat aivan oikeita. Omahoitajan tulee myös selittää, millaisilla eri käytänteillä päiväkodissa pyritään lapsen ja vanhemman välisiä kiintymyssuhteita tukemaan. Näin vanhemmatkin voivat omalta osaltaan panostaa turvallisen kiintymyssuhteen säilymiseen esimerkiksi tuomalla kuvan perheestä päiväkotiin. Kotikäynnin ja ensimmäisten tapaamisten aikana ei siis laiteta ainoastaan alulle lapsenkin kannalta ehdottoman tärkeää yhteistyötä vaan aletaan valmistella lasta ja koko perhettä tulevaan muutokseen ja eroon. Näin lapsen turvallisuuden tunne huomioidaan ja saadaan pidettyä mahdollisimman hyvänä.

Lapsen ja vanhempien välistä kiintymyssuhdetta tukiessa on tärkeää, että lapsen turvallisuuden tunne on taattu koko hoitopäivän ajan. Kotikäynti ja tutustumiskäynnit päiväkotiin auttavat lasta sopeutumaan rauhassa uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin. Omahoitaja on se turvallinen aikuinen, johon lapsi saa tukeutua sinä aikana, kun hän on hoidossa. Lapsen ja omahoitajan välille voikin syntyä toissijainen kiintymyssuhde, joka kannattelee lasta läpi hoitopäivän (Salminen & Tynninen 2011, 30–31). Omahoitajan tehtävä on huolehtia siitä, että lapsella on turvallinen olo ja hänen tarpeisiinsa vastataan. Haastattalemani omahoitajat kokivat, että pienet omahoitajaryhmät helpottavat arjen pitämistä rauhallisena ja mahdollisimman samankaltaisena päivästä toiseen. Omahoitajat huolehtivat myös siitä, että lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta tukevia käytänteitä pidetään yllä. He mahdollistavat lapselle päivän aikana tilanteita, joissa lapsi saa puhua perheestään, katsoa kuvaa heistä tai tulla omahoitajan syliin itkemään ikäväänsä. Omahoitajien mukaan tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, että lapselle puhuu lempeästi ja huomioi jokaisen lapsen yksilölliset piirteet esimerkiksi lohdutuksessa. Jollekin lapselle kotoa tuotu tuttu lelu voi olla paras lohdutuskeino, kun taas toinen rauhoittuu vasta päästessään aikuisen syliin ja kuullessaan, että vanhemmat hakevat hänet vaikkapa ruoan jäl-

keen. Yhdeksi lapsen turvallisuuden tunnetta lisääväksi ja kiintymyssuhdetta vahvistavaksi asiaksi mainittiinkin kuvapäiväjärjestys, joka auttaa lasta hahmottamaan, milloin vanhemmat palaavat.

Omahoitajien mukaan lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen tukeminen on kaikkein tärkeintä hoidon aloituksessa, sillä silloin kaikki on vielä niin lapselle kuin vanhemmille uutta. Omahoitajan tulisi olla etenkin hoidon alussa niin lapsen kuin vanhempien saatavilla ja auttaa hoitoon sekä uuteen arkeen sopeutumisessa. Lisäksi omahoitajat voivat tukea kiintymyssuhdetta, myös tukemalla vanhempaa. Haastatteluissa nousi esiin esimerkiksi kuvien lähettäminen lapsesta vanhemmille ensimmäisinä hoitopäivinä ja vanhemman tukeminen epävarmuutta aiheuttavissa tilanteissa. Vanhempien tukeminen koettiin tärkeäksi osittain myös siksi, että vanhemman ollessa luottavainen ja rauhallinen lapsen hoidon suhteen, heijastuu se myös lapseen. Omahoitajien mukaan aikuisten välinen avoin ja rehellinen vuorovaikutus edistää lapsen hyvinvointia.

Kaiken kaikkiaan lapsen ja vanhempien välisen turvallisen kiintymyssuhteen tukemisessa tärkeäksi koettiin se, että omahoitaja on vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa, huolehtii, että kiintymyssuhdetta tuetaan ja valvoo muutenkin aina lapsen edun täyttymistä. Päiväkodissa omahoitaja pitää huolta siitä, että tilanne etenee koko ajan ja arki pysyy tuttuna ja rauhallisena, niin, että lapsella on kivaa tekemistä ja syyliä on tarjolla aina tarpeen tullen. Omahoitaja voi sanoittaa lapselle päivän kulua tai huolehtia muuten siitä, ettei lapsi koe hylätyksi tulemisen tunnetta ja yksinäisyyttä.

7 POHDINTA

Tässä luvussa käyn läpi sitä, miten opinnäytetyöprosessini on edennyt ja millaisia ajatuksia se on minussa herättänyt. Pohdin myös aiheen ajankohtaisuutta ja sitä, miten aihetta voisi jatkossa tutkia. Lopuksi pohdin vielä sosionomi (AMK) osaamisen kompetensseja oman työni kannalta.

7.1 Opinnäytetyö prosessi ja aiheen ajankohtaisuus sekä hyödyllisyys

Opinnäytetyöprosessini on tuntunut pitkältä ja välillä uuvuttavalta. Aiheen valinta oli minulle helppo. Tein ammatillisen esseeni samaan aiheeseen liittyen ja koska aihe oli mielestäni kiinnostava, halusin jatkaa sitä. Opinnäytetyö ohjaajani avustuksella sain rajattua aiheen sopivaksi ja pääsin työssäni alkuun. Lasten kiintymyssuhteiden merkitys ja niiden tukeminen ovat kiinnostaneet minua jo pitkään. Olen tehnyt jonkin verran sijaisuuksia päiväkoteihin ja näiden sijaisuuksien pohjalta minulle heräsi kiinnostus siitä, huomioidaanko päiväkodeissa lapsen kiintymyssuhteet ja jos huomioidaan niin miten. Myös omahoitajuus työmenetelmänä päiväkodissa on herättänyt kiinnostukseni ja halusin tietää kuinka omahoitajat itse näkevät omat vaikutusmahdollisuutensa lapsen kiintymyksen tukemiseen.

Koin aiheeni ajankohtaiseksi, sillä lasten hoidosta ja sen laadusta puhutaan aina vain enemmän. Suurenevat ryhmäkoot ja lasten aina vain varhaisempi päivähoiton aloitus voivat olla uhka lapsen turvallisuuden tunteelle (Riihola 9.12.2016). Kun lapsi aloittaa päivähoiton, olisi tärkeää huomioida lapsen hyvinvointi kaikin mahdollisin tavoin. Lapsuuden kiintymyssuhteet vaikuttavat meihin läpi elämän, joten mielestäni niiden tukeminen on tärkeää ja siksi tukemisen keinoja on syytä tutkia. Tietoa kiintymyssuhteista, omahoitajuudesta ja kasvatuskumppanuudesta löytyi paljon niin kirjoista, netistä kuin lehdistä, joten alkuun pääseminen ei niiden osalta ollut vaikeaa (Salminen & Tynninen, 2011).

Yhdeksi isoimmaksi haasteeksi opinnäytetyötä tehdessä koin sen, että tein työtä yksin. Välillä tuntui, että ajatukset pyörivät samaa rataa eikä työ etene. Sain kuitenkin onneksi paljon apua ohjaajaltani ja lisäksi vaihdoin ajatuksia ystäväni ja muiden tuttavieni kanssa. Positiivista yksin tekemisessä oli se, että sain tehdä työtä juuri

sitä tahtia kuin itse halusin. Teimme ystäväni kanssa omia töitämme välillä yhtä aikaa ja tsemppasimme toisiamme, jotta molempien työt etenisivät. Näin työni ei jäänyt roikkumaan. Opinnäytetyön myötä opin paljon työni aiheesta, mutta myös esimerkiksi töiden aikatauluttamisesta, haastatteluista ja itsenäisestä työskentelystä ylipäätään. Haastatteluiden myötä sain uusia kokemuksia ja rohkeutta toimia itsenäisesti. Itsenäinen työskentely tuli myös muutoinkin tutuksi kaikkien opinnäytetyöhön käytettyjen tuntien myötä. Kun tiesi, että työn eteneminen ja valmistuminen ovat vain itsestä kiinni, oli pakko tarttua työhön.

Olen sitä mieltä, että työstäni on hyötyä ainakin kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville ihmisille, erityisesti omahoitajille, mutta myös esimerkiksi lasten vanhemmille. Työtäni voivat hyödyntää myös lastensuojelun ammattilaiset. Toivon ja uskon, että haastattelemani omahoitajat saivat jo haastatteluista paljon irti ja alkoivat miettiä omia toimintatapojaan ja niiden merkitystä lapsen kiintymyssuhteen kannalta. Opinnäytetyöni myötä uskon ainakin varhaiskasvatuksen ammattilaisten saavan monia uusia työvälineitä työhönsä helpottamaan arjen sujuvuutta sekä lapsen kiintymyssuhteiden säilymistä ja lapsen sopeutumista päivähoitoon.

7.2 Tutkimustulosten pohdintaa ja jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimustulokseni vahvistavat sitä käsitystä, että kiintymyssuhteiden tukeminen koetaan tärkeäksi päiväkodeissa. Tutkimuksessa nousi kuitenkin esiin nimenomaan omahoitajien näkökulma ja heidän tapoja tukea lapsen turvallista kiintymyssuhdetta vanhempiin. Haastateltavat totesivat, että vaikka omahoitajuus työmenetelmänä auttaa tukemaan lapsen ja vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta, tulee omahoitajien kuitenkin arjen keskellä huomioida aina lapsen etu eikä pitää liian tiukasti kiinni omahoitajuuden periaatteista. Tämä voi näkyä esimerkiksi lapsen vaihtamisena pienryhmästä toiseen. Haastatteluissa korostettiin myös vanhempien merkitystä lapsen hoidon aloituksessa ja esiin nousi monia uusia keinoja, joilla vanhemmat voivat auttaa lasta turvallisuuden tunteen säilyttämisessä hoitopäivän aikana. Vanhemmat voivat esimerkiksi helpottaa hoidon aloitusta harjoittelemalla hoitoon jäämistä jo kotona. Tärkeänä pidettiin myös sitä, etteivät vanhemmat valehtele kos-

kaan lapselle hoitoon menemisestä, sillä se lisää lapsen hämmennystä ja turvattomuutta. Tutkimuksessani siis korostui omahoitajien näkökulma ja merkitys lapsen turvallisuudelle kiintymyssuhteelle sekä nousi esiin keinoja, joilla vanhemmatkin voivat tukea lapsen päivähoitoa.

Tutkimukseni osoitti sen, että vaikka lapsen etua pyritäänkin nykyään nostamaan yhä enemmän esiin, on esimerkiksi työelämässä vielä kehitettävää. Lapsen edun mukaista olisi, että hänen hoitopäivänsä olisivat etenkin aivan nuorimmilla lapsilla mahdollisimman lyhyitä. Vanhempien työpäivät kuitenkin useimmiten määräävät sen, kuinka pitkäksi lapsen hoitopäivä venyy, eivätkä vanhemmat itsekään yleensä voi päivän pituuteen vaikuttaa. Kun otetaan huomioon vielä se, että vanhemmilta kestää jonkin aikaa siirtyä työpaikalta päiväkodille lasta hakemaan, tulee lapsien hoitopäivistä helposti todella pitkiä. Mielestäni tässä voisi olla jatkotutkimuksen aiheita. Olisi mielenkiintoista tietää millaiset vaikutukset vanhempien pitkillä työpäivillä on lapsiperheiden arkeen, mihin suuntaan ollaan menossa ja miten työelämässä voitaisiin paremmin huomioida lapsiperheet. Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla kasvavat ryhmäkoot ja henkilökunnan vähäisyys. Tästä kiinnostavaa olisi tietää, kuinka kasvavat ryhmäkoot ja esimerkiksi henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttavat päiväkodin arkeen, siellä oleviin lapsiin ja kasvattajiin.

7.3 Sosionomin kompetenssit

Sosionomi (AMK) kompetenssit on jaettu kuuteen osa-alueeseen. Osa-alueita ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 29.4.2016). Sosionomin (AMK) tehtävänä on lisätä ihmisten hyvinvointia, tukea heidän arjesta selviytymistään, lisätä tasa-arvoa sekä suvaitsevaisuutta ja ehkäistä huono-osaisuutta. Näitä asioita sosionomi voi toteuttaa työskennellessään päiväkodissa. Kun ihmisen hyvinvointia tuetaan jo varhaislapsuudesta saakka, saadaan aikaan parempia tuloksia ja positiiviset vaikutukset voivat näkyä vielä paljon myöhemminkin elämässä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa saadaan lapsen lisäksi

huomioitua myös hänen perheensä, jolloin koko perheen hyvinvointia voidaan lisätä. Sosionomi voi mielestäni omalla ammattitaidollaan ja osaamisellaan olla merkittävä tekijä lapsien ja perheiden hyvinvoinnin lisäämisessä sekä eriarvoisuuden vähentämisessä. Sosionomi osaa esimerkiksi huomioida lapsen ja perheen arkeen vaikuttavat eri tekijät ja tarpeet ja osaa näin ollen tukea lapsen ja vanhempien välistä turvallista kiintymyssuhdetta. Tutkimustulokseni vahvistavat käsitystä siitä, että sosionomeja tarvitaan varhaiskasvatuksessa lapsia ja heidän perheitä tukemaan.

LÄHTEET

Arajärvi, T. 1999. Hyvä lapsuus vauvasta kouluikäiseksi. Helsinki: Ajatus kustannusosakeyhtiö.

Becker-Weidman, A. 2008. Auta lasta kiintymään: Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PS-kustannus.

Bowlby, J. 1969. Attachment and Loss: Volume 1, Attachment. Lontoo: Hogart Press.

Bowlby, J. 1979. The making and breaking of affectional bonds. Lontoo: Tavistock Publications.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi – Opas varhaisista dialogeista. Tampere: Stakes.

Hautamäki, A. 2001. Kiintymyssuhdeteoria - teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa: Sinkkonen, J. & Kallad, M. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY. 13–66.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus: Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus.

Huolen puheeksi ottaminen THL. 30.12.2014. Lapset, nuoret ja perheet. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivut: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 15.12.2016]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen

Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksi ottaminen THL. 30.12.2014. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivut: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 15.12.2016]. Saatavana:

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/huolen-vyohykkeisto-ja-huolen-puheeksiottaminen>

Hurme, H. 2000. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa: Lyytinen, P., Kor-kiakangas, M. & Lyytinen, H. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstis-
saan. Helsinki: WSOY. 139–156.

Jokinen, S. 2007. Terve kiintymys. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: STAKES.

Kasvatuskumppanuus THL. 30.12.2014. Lapset, nuoret ja perheet. [Verkkosivu].
Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivut: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
[Viitattu 7.9.2016]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kersanet. Ei päiväystä. Lapsen kiintymyssuhteet. [Verkkosivu]. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri: Kersanet. [Viitattu:9.6.2016]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/vauvaika/kiintymyssuhteet

Korhonen, A. & Sukula, S. 2004. Vauvaperhetyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta. [Verkkosivu]. Edita Publishing Oy: Finlex. [Viitattu 7.9.2016]. Saatavana: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036

Lapsi aloittaa päivähoiton MLL. Ei päiväystä. Vanhempain netti: Tukivinkkejä arjen tilanteisiin. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivut: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu: 16.12.2016]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_aloittaa_paivahoidon/

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

McLeod, S. A. 2009. Attachment Theory. [Verkkosivu]. Simply Psychology. [Viitattu: 9.6.2016]. Saatavana: www.simplypsychology.org/attachment.html

Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa: Alle kolmi-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY. 35–64.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro Oy.

Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Poikkeus, A-M. 2000. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa: Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY. 122–138.

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa: Puusa, A. & Juuti, P. Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon Opisto.

Riihola, K. 9.12.2016. Professori: Kaikki päivähoito ei ole varhaiskasvatusta – ”Pienillä aivoilla joudutaan liian suureen ryhmään”. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsingin uutisten nettisivut: Helsingin uutiset. [Viitattu: 27.1.2017]. Saatavana: <http://www.helsingin uutiset.fi/artikkeli/463735-professori-kaikki-paivahoito-ei-ole-varhaiskasvatusta-pienilla-aivoilla-joudutaan>

Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa: Lämsä, A-L. Verkosto vahvaksi: Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-Kustannus. 17–48.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Rönkä, A. 2001. Vanhempien työpaineet ja ajanpuute heijastuvat lapsiin. Teoksessa: Sulku, S. & Aromaa, J. Kohtaamispaikkana lapsuus: Vuoropuhelua lapsen maailmasta. Helsinki: EDITA. 52–57.
- Salminen, T., Lehtola, A. & Malinen, T. 1.12.2002. Kiintymyssuhteet. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Jyväskylän koulujen verkkolehti: Lyseon lukio. [Viitattu:9.6.2016]. Saa-tavana: http://www.peda.net/verkkolehti/jkl/lyseo/lyseonlukioon?m=con-tent&a_id=13
- Salminen, E. & Tynninen, K. 2011. Omahoitajana päiväkodissa: Omahoitajuus pe-dagogisena työmenetelmänä. Saarijärvi: Pedatieto Oy.
- Salo, S. 2006. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa: Sink-konen, J. (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. WSOY. 44–76.
- Schmitt, F. 2006. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa: Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. WSOY. 298–326.
- Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet: Polku lapsen suotuisaan kehityk-seen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön sovel-luksiin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim. 120 (15), 1866–1873.
- Sinkkonen, J. 2006. Ammattilaiset vanhempien tukena. Teoksessa: Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 213–217.
- Siren-Tiusanen, H. 2001. Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasva-tuskäytännöt. Teoksessa: Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Si-ren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa: Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasva-tuksen perusteita. Helsinki: WSOY. 15–34.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 29.4.2016. Sosionomi (AMK) kompe-tenssit - Socionom (YH) kompetenser - hyväksytyt/godkända Kuopio 29.4.2016. 29.4.2016. [Viitattu: 27.1.2016]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/web/ver-kosto1167849/sosionomi-amk-kompetenssit-socionom-yh-kompetenser-hyvak-sytty/godkanda-kuopio-29.4.2016>

Suutala, H. 2014. Perheen näkökulma. Teoksessa: Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-Kustannus. 17–27.

Torppa, T. 26.8.2015. Lapsesi työpäivä on pidempi kuin sinun. [Verkkajulkaisu]. Talouselämä. [Viitattu: 16.12.2016]. Saatavana: <http://www.talouselama.fi/tyoelama/lapsesi-tyopaiva-on-pidempi-kuin-sinun-3418694>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uro, J. 15.09.2015. Pitkä työpäivä vaarantaa kiintymyssuhteen lapseen. [Verkkosivu]. Vau.fi. [Viitattu: 19.8.2016]. Saatavana: <http://www.vau.fi/Perhe/Kasvatus/ko-tihoito-paivahoito-kiintymyssuhde/>

Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä: Vinkkejä ja toimintatapoja lapsen itsetunnon tukemiseen. Helsinki: Lasten keskus.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välivaara, C. 2010. IHMEET TAPAHTUVAT ARJESSA! – kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. [Verkkosivu]. Www.pesapuu.fi: Pesäpuu ry. [Viitattu: 19.8.2016]. Saatavana: http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/raportit/traumatisoitunut_lapsi_varhaiskasvatuksessa.pdf

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Tutkimuslupa-anomus

Liite 3. Tutkimuslupa

Liite 4. Tiedotuskirje opinnäytetyöstä päiväkoteihin

Liite 1.**TEEMAHAASTATTELUN RUNKO OPINNÄYTETYÖHÖN:****Haastateltavan esittely**

Kerro itsestäsi.

Mikä on ammattiasemasi päiväkodissa?

Millaista työkokemusta sinulla on ja mistä?

Kuinka kauan olet toteuttanut omahoitajuusmenetelmää?

Ryhmäsi lasten määrä ja millä perusteella lapset on jaettu?

Omahoitaja

Mitä voit omahoitajana tehdä, auttaaksesi ikävöivää lasta?

Kuinka toimit erotilanteissa? (kun lapsi tuodaan tai haetaan hoidosta)

Miten vanhempien mukana olo näkyy päiväkodin arjessa? (tehtävät, askartelut, puheet)

Mitä omahoitajana sanot vanhemmille, jos lapsen on vaikea jäädä hoitoon?

Vanhemmat

Miten vanhemmat toimivat erotilanteissa? (kun lapsi tuodaan hoitoon)

Kuinka vanhemmat helpottavat lapsen jäämistä hoitoon ja lohduttavat lasta?

Millainen merkitys vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on?

Lapsi

Miten lapset suhtautuvat hoitoon jäämiseen ja siellä oloon? Kuinka he osoittavat ikäväänsä? Kerro esimerkkejä (vaikka aamutilanteet).

Puhuvatko/Kuinka paljon lapset puhuvat vanhemmistaan päivän aikana?

Miten lapsen ja vanhemman suhdetta kannatellaan läpi hoitopäivän?

Päiväkodissa vietetty aika/arki

Kuinka pitkiä päiviä lapset ovat erossa vanhemmistaan?

Mikä on mielestäsi sopivan pituinen päivä lapsen olla hoidossa? Entä liian pitkä?

Kuinka erossa olo ajan pituus näkyy lapsessa?

Jos lapsi viettää pitkiä päiviä hoidossa, puhutaanko siitä vanhempien kanssa? Miten asia otetaan puheeksi? (niin että vältetään vanhemman syylistämiseltä)

Turvallisuus

Miten päiväkodissa taataan lapsen turvallisuuden tunne päivän aikana?

Mitkä seikat voivat aiheuttaa turvattomuuden tunnetta lapselle?

Miten turvattomuuden tunteet tulevat esiin?

Kehitettävää

Kuinka omahoitajuutta tulisi kehittää, jotta se toimisi vielä enemmän lapsen tukena?

Miten näet nykyhetken ja tulevaisuuden omahoitajuuden kannalta? Mihin ollaan menossa?

Millaisia haasteita omahoitajuus työmenetelmänä tuo työyhteisölle?

Miten omahoitajuus työmenetelmänä vaikuttaa työhösi ja jaksamiseesi? (hyvät ja huonot puolet)

Liite 2.

Tiia Rentola

23.8.2016

Varhaiskasvatusjohtaja Aija-Marita Näsänen

Koulukatu 20 B, 60100 Seinäjoki

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa ja anon tutkimuslupaa Seinäjoen kaupungilta opinnäytetyön aineiston keräämiseen.

Opinnäytetyössäni haluan tutkia sitä, kuinka omahoitajuus työmenetelmä tukee lapsen kiintymyssuhteita ja millaiseksi omahoitajat kokevat omat mahdollisuutensa vaikuttaa lasten kiintymyssuhteisiin. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa omahoitajien keinoista tukea lapsien turvallisia kiintymyssuhteita sekä tietoa omahoitajuuden nykyisestä kehityksestä. Seinäjoen kaupunki saa tutkimusraporttini käyttöönsä. Liitteenä tarkempi tutkimussuunnitelma ja ohjaavan opettajan lausunto.

Ystävällisesti

Tiia Rentola

Liitteet:

Tutkimussuunnitelma

Tutkimussuunnitelman hyväksyminen (Opettajan lausunto)

Liite 3.

PÄÄTÖS / varhaiskasvatusjohtaja

Päivämäärä 06.09.2016 Pykälä 231/2016

Asia	<p>Tutkimuslupa / Rentola Tiia</p> <p>Tiia Rentola opiskelee sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anoo tutkimuslupaa toteuttaakseen aineistonkeruuta tutkimustaan varten. Tutkimuksen aihe: Omahoitajuus lapsen kiintymyssuhteiden tukijana päivä-hoidossa</p> <p>Opiskelija tutkii sitä, kuinka omahoitajuus- työmenetelmä tukee lapsen kiintymyssuhteita ja millaiseksi omahoitajat kokevat omat mahdollisuutensa vaikuttaa lasten kiintymyssuhteisiin. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa omahoitajien keinoista tukea lapsien turvallisia kiintymyssuhteita sekä tietoa omahoitajuuden nykyisestä kehityksestä.</p> <p>Aineistonkeruu toteutetaan haastattelemalla yhdessä tai kahdessa päiväkodissa työskenteleviä kasvattajia, jotka toimivat lasten omahoitajina.</p>		
Päätös	<p>Päätän myöntää tutkimusluvan edellyttäen, että:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista - tutkimuksessa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta - tutkimuksessa yksittäiset henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa - yksi kappale valmiista tutkimuksesta luovutetaan maksutta varhaiskasvatukselle - tutkija antaa luvan julkaista tutkimuksensa sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla - tutkija sitoutuu esittelemään tutkimuksensa 		
Allekirjoitus	<p></p> <p>Aija-Marita Nasanen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi</p>		
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>		
Julkisesti nähtävänä	<p>Varhaiskasvatustoimisto 12.9.2016</p>		
Tiedoksianto	<p>Kenelle</p> <p>Tiia Rentola, aluejohtajat, Merja Suolahti</p>	<p>Päivämäärä</p> <p>6.9.2016</p>	
	<p>Miten</p> <p>☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan</p> <p>☐ Luovutettu</p> <p>☒ Lähetetty sähköpostissa</p> <p>Tarja Siik, toimistos sihteeri</p>	<p>☒ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä</p> <p>Vastaanottajan allekirjoitus</p>	<p>☐ Lähetetty sisäisessä postissa</p>

Liite 4.**TIEDOTUSKIRJE**

Hei!

Opiskelen sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja olen nyt aloittanut opinnäytetyön tekemisen. Opinnäytetyön ohjaajanani toimii Tiina Tiilikka. Aion tehdä opinnäytetyön siitä, kuinka omahoitajuus tukee lapsen kiintymyssuhteita päiväkodissa vietettynä aikana. Opinnäytetyön tutkimukseni kohdistuu alle kuusi vuotiaiden lasten omahoitajiin.

Kerään tutkimusaineistoa haastattelemalla omahoitajia ja tarvitsenkin 5-6 omahoitajaa tutkimusta varten. Sen lisäksi, että tutkimukseni tavoitteena on saada tietoa siitä, kuinka omahoitajuus työmenetelmänä tukee lapsen kiintymyssuhteita, haluan myös herättää omahoitajia ajattelemaan omahoitajuuden kehittämisen kohteita sekä lisäämään heidän työkalujaan omahoitajana toimimiseen.

Opinnäytetyöhöni liittyvät haastattelut toteutan teemahaastatteluina tulevan syksyn aikana. Tarkemmat haastattelu ajankohdat sovitaan yhdessä myöhemmin ja lähetän haastattelun rungon ennakkoon haastateltaville. Tutkimukseen osallistuvien omahoitajien henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksen missään vaiheessa ja nauhoitetun haastattelumateriaalin hävitän tutkimuksen päätyttyä.

Kiittäen

Tiia Puronhaara